

provincie :: Utrecht

cultuur van U

Cultuurnota provincie Utrecht 2012 - 2015

Colofon

Deze cultuurnota is een uitgave van de provincie Utrecht, juli 2012.
Aan de tekst in deze nota kunnen geen rechten worden ontleend.

Meer informatie over de cultuurnota is te vinden op de website
www.provincie-utrecht.nl

Redactie: Margreet Windhorst
Druk: Multi Media Centrum (provincie Utrecht)
Fotografie: Willem Mes en Niels Lange
Oplage: 300

INHOUD

Inleiding	5
Visie en ambities	7
Samenvatting	10
Ambitie I: CULTUUR verrijkt	11
1. Ruimtelijk erfgoedbeleid	12
2. Gebiedsontwikkeling	15
3. Monumentenzorg	18
4. Iconen van Utrechts erfgoed	20
Ambitie II: CULTUUR verbindt	23
1. Cultuureducatie	23
2. Publieksbereik cultureel erfgoed	25
3. Culturele evenementen: Festivals en Vrede van Utrecht	28
4. Regionale omroep	30
5. Archieven	30
Ambitie III: CULTUUR versterkt	33
1. Cultuur en ondernemerschap	33
2. Versterking erfgoedsector	35
3. Archeologie	38
4. Bibliotheken	40
Financiën	42

INLEIDING

Utrecht is een sterke provincie. De economie is gezond, de bevolking groeit en heeft gemiddeld een hoog opleidingsniveau. Het rijke culturele aanbod en de cultuurhistorisch interessante steden en landschappen leveren een grote bijdrage aan de aantrekkingskracht en de vitaliteit van de provincie. Cultuur is, met de regionale (kennis)economie, een belangrijke levensader voor Utrecht. Utrecht 2040 heeft niet voor niets als uitgangspunt ‘Utrecht sterk in kennis en cultuur’.¹

Wij staan voor de opgave om stad en regio blijvend leefbaar en aantrekkelijk te houden voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Daaraan kan en moet het cultuurbeleid een bijdrage leveren. De provincie stuurt op het optimaliseren van de maatschappelijke en economische waarde van cultuur en stimuleert de versterking van de culturele sector. In de Strategische Agenda² kiest de provincie voor het ondersteunen en verder ontwikkelen van cultuur als kernkwaliteit. Het cultuurbeleid is nauw verbonden met andere provinciale beleidsterreinen en geeft mede invulling aan twee van de grote ontwikkelopgaven: Utrecht topregio en Vitaal landelijk gebied. Cultureel erfgoed is bovendien een van de vijf kerntaken van de provincie.

De cultuurnota is een kadernota, die zich beperkt tot de hoofdlijnen van het provinciale cultuurbeleid. Deze nota geeft focus in de ambities en inspanningen, duidelijkheid over de invulling van de provinciale rol en zicht op de in te zetten instrumenten.

De cultuurnota beslaat de periode 2012-2015. Hij vervangt de nota *Cultuur is kracht* een jaar eerder dan voorzien. Dat is nodig om de keuzes uit het coalitieakkoord in het cultuurbeleid tijdig te effectueren. De ambitie van stad en provincie om in 2018 Culturele Hoofdstad van Europa te worden, is ook voor het provinciale cultuurbeleid bepalend en vormt de stip op onze horizon. In 2014 zullen we ons beleid tussentijds evalueren en onze inspanningen of koers waar nodig bijstellen.

¹ Utrecht 2040, Samen zorgen voor een duurzame en aantrekkelijke regio, van strategie naar uitvoering, 2010

² Strategische agenda provincie Utrecht, maart 2012

VISIE EN AMBITIES

Cultuur heeft een sterke en positieve invloed op de samenleving omdat het bijdraagt aan innovatie en economische ontwikkeling en aan de kwaliteit van de ruimte. Cultuur creëert een aantrekkelijk vestigingsklimaat en draagt bij aan verbondenheid van mensen met elkaar en met hun omgeving.

Cultuur als kernkwaliteit

Wie in Utrecht woont, leeft in en met cultuur. Utrechters weten zich omringd door gevarieerde historische landschappen vol betekenislagen en door monumentale stads- en dorpskernen met bijzondere ruimtelijke en esthetische kwaliteiten. Zij kunnen gebruik maken van een divers cultureel aanbod van theaters, concertzalen, festivals, bibliotheken, musea en erfgoed. Mensen voelen zich daar goed bij. De rijkdom van de provincie is voor een groot deel culturele rijkdom. Cultuur is niet de kers op de taart: het is een onmisbaar ingrediënt van de taart zelf. Cultuurbeleid staat daarom niet op zichzelf. Het is een wezenlijk aspect van ruimtelijk, economisch en toeristisch beleid en zit in die zin in het hart van alles waar de provincie voor staat.

Focus op kerntaken

Het coalitieakkoord bevat scherpe keuzes. Die werken we in deze cultuurnota verder uit. De provincie kiest voor focus en tegen versnippering. We manifesteren ons daar waar onze rol toegevoegde waarde heeft en trekken ons terug waar anderen aan zet zijn. We nemen onze verantwoordelijkheid specifiek daar waar een brede doelgroep wordt betrokken en er een bovenlokale impact is. Wij voeren programma's uit met andere overheden en stimuleren en faciliteren bovenlokale voorzieningen en ontwikkelingen. Dat betekent dat de provincie Utrecht niet langer beleid voert ten aanzien van amateurkunst, beeldende kunst en podiumkunst. Op die terreinen zijn primair de gemeenten aan zet. Ook eindigen de programma's *De Utrechtse Schatkamer* en *Cultuurparticipatie*. De focus ligt op de kerntaken en wettelijke taken van de provincie. Daarom gaat deze cultuurnota veel over erfgoed.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

De provincie draagt uit volle overtuiging verantwoordelijkheden voor het behoud, de ontwikkeling en het rendement van cultuur als maatschappelijke kracht. Sommige van deze verantwoordelijkheden wortelen in wetgeving of in afspraken met andere overheden, andere in onze taakopvatting. Wat de basis van onze verantwoordelijkheden ook is, de provincie kan en wil die niet alleen dragen. Cultuur vergt maatschappelijke verantwoordelijkheid en eigenaarschap. Cultuur is niet alleen van de provincie, van het rijk of de gemeente. Cultuur is van de maker, de genietter, de gebruiker, de eigenaar... *Cultuur van U*. Het stimuleren van maatschappelijke verantwoordelijkheid, van ondernemerschap van cultuurproducenten en eigenaarschap van erfgoedbezitters en gemeenschappen krijgt daarom in deze beleidsperiode hoge prioriteit.

Regisseren en verbinden

Van groot belang in de beleidsuitvoering is de samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden, met een prominente rol voor de gemeenten. Onze eigen rol verschuift: we worden steeds minder financier en steeds meer regisseur en verbinder. We versterken de cultuursector door te helpen bij het uitbreiden van haar maatschappelijke allianties en economische betekenis. In dat kader is de kandidatuur voor Europese Culturele Hoofdstad in 2018 van belang.

Perspectief Utrecht 2018

Culturele hoofdsteden trekken veel (inter)nationale bezoekers en geven hun omgeving een forse culturele en economische impuls. Utrecht 2018 markeert en vergroot het belang van kennis en cultuur voor de creatieve en economische kracht van stad en regio. Daarom zetten we hier samen met de gemeente Utrecht onze schouders onder. Utrecht 2018 etaleert stad en regio als Europese broedplaats voor verbeelding en verbinding en als show case van een gedeelde Europese geschiedenis en rijkdom. We zijn een stad en regio die zichtbaar bouwen aan nieuwe wijken, wegen en stadsharten, maar bovenal aan nieuwe allianties tussen cultuur, kennis, onderwijs, sport en het bedrijfsleven. En daarmee bouwen aan onderling vertrouwen. Utrecht wil ruimte creëren om te experimenteren met andere vormen van samenwerking en creatieve interventies die de kwaliteit van onze lokale, nationale en internationale samenleving kunnen verbeteren.

De provincie Utrecht geeft haar rol op het gebied van cultuur vorm en inhoud in de volgende ambities:

Ambitie I: Cultuur verrijkt

Wij willen de cultuurhistorische kwaliteit van onze leefomgeving behouden, verbeteren en zichtbaar maken.

Ambitie II: Cultuur verbindt

Wij willen de provincie Utrecht profileren als regio die sterk is in cultuur en mensen laten genieten van het rijke culturele aanbod.

Ambitie III: Cultuur versterkt

Wij willen de culturele sector professioneel en economisch verstevigen en daartoe het maatschappelijk draagvlak vergroten.

SAMENVATTING

Cultuur als kernkwaliteit: Utrecht topregio

Cultuur heeft een sterke en positieve invloed op de samenleving omdat het bijdraagt aan innovatie en economische ontwikkeling en aan de kwaliteit van de ruimte. Cultuur creëert een aantrekkelijk vestigingsklimaat en draagt bij aan verbondenheid van mensen met elkaar en met hun omgeving.

Wij willen dat de provincie Utrecht blijvend aantrekkelijk is voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Door middel van ons cultuurbeleid willen we een wezenlijke bijdrage leveren aan 'Utrecht topregio'. Met Utrecht 2018 Culturele Hoofdstad van Europa als richting van onze ambities.

I. Cultuur verrijkt

Wij willen de cultuurhistorische kwaliteit van onze leefomgeving behouden, verbeteren en zichtbaar maken.

Cultuur is van waarde en genereert waarde. Cultuur verrijkt. De kwaliteit van de provincie Utrecht als leefomgeving en vestigingsplaats is in hoge mate een culturele kwaliteit en is ons belangrijkste kapitaalgoed. Het erfgoedbeleid is behalve onderdeel van ons cultuurbeleid een essentieel aspect van het ruimtelijk beleid en maakt de culturele dimensie en potentie van allerhande provinciale vraagstukken duidelijk.

II. Cultuur verbindt

Wij willen de provincie Utrecht profileren als regio die sterk is in cultuur en mensen laten genieten van het rijke culturele aanbod.

De inspirerende kracht van cultuur maakt een samenleving vitaal en veerkrachtig. Cultuur verbindt. Het is een anker in tijden van verandering en tegelijkertijd een motor van innovatie. Daarom vindt de provincie het belangrijk dat de inwoners van Utrecht profiteren van alles wat het culturele aanbod hen te bieden heeft: vermaak en genot, verbazing en verwondering, uitdaging en prikkeling, nieuwe ideeën en oeroude wortels.

III. Cultuur versterkt

Wij willen de culturele sector professioneel en economisch verstevigen en daartoe het maatschappelijk draagvlak vergroten.

De veranderingen in de maatschappij vragen van de provincie en de culturele sector tot fundamentele bezinning op verantwoordelijkheden, kerntaken, organisatie, financiering en draagvlak. De provincie heeft een rol in het begeleiden van en sturen op de transitie die de culturele sector als geheel en de instellingen afzonderlijk moeten maken. Daarom lopen ondernemerschap, verantwoordelijkheid en eigenaarschap als een rode draad door de hele cultuurnota heen.

1. Ruimtelijk erfgoedbeleid

Wij willen de cultuurhistorische waardevolle ruimtelijke structuren van de provincie behouden en versterken. In de provinciale structuurvisie en in de ruimtelijke verordening zullen we focussen op historische buitenplaatszones, militair erfgoed, agrarisch cultuurlandschap en archeologie. Daarbij willen we de mogelijkheid vergroten om economische kostendragers voor erfgoedbeheer te creëren.

2. Gebiedsontwikkeling

Wij willen de cultuurhistorische waardevolle ruimtelijke structuren van de provincie zichtbaar en beleefbaar maken. In onze gebiedsontwikkeling (in het kader van de Agenda Vitaal Platteland) zullen we focussen op het militair erfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie, de Limes en Vliegbasis Soesterberg. Wij zoeken daarbij samenwerking met partners die beheer en exploitatie voor de lange termijn zeker kunnen stellen.

3. Monumentenzorg

Wij willen een bijdrage leveren aan het in stand houden van waardevolle monumenten voor volgende generaties. We zullen focussen op de restauratie van historische buitenplaatsen (inclusief groenstructuren en bijgebouwen). Door middel van een openbare monitor van het Utrechts erfgoed willen we ook anderen stimuleren daarin te investeren.

4. Iconen van Utrechts erfgoed

Wij willen een bijdrage leveren aan het beheer en de toegankelijkheid van enkele iconen van Utrechts Erfgoed. We zullen focussen op Kasteel Amerongen, Slot Zuylen, de Pyramide van Austerlitz en De Utrechtse Molens. Wij willen de bestaanszekerheid en de professionaliteit van onze iconen vergroten door structurele samenwerking en ondernemerschap te stimuleren.

1. Cultuureducatie

Wij willen de leefwereld van alle leerlingen van het primair onderwijs verrijken door hen in aanraking te brengen met cultuur en met de variëteit en geschiedenis van hun eigen omgeving. Daarmee investeren we ook in toekomstig maatschappelijk draagvlak voor cultuur.

2. Publieksbereik cultureel erfgoed

Wij willen dat bewoners en bezoekers van de provincie zich bewust zijn van het bijzondere erfgoed van Utrecht. We zullen focussen op het publieksbereik van historische buitenplaatsen, militair erfgoed, agrarisch cultuurlandschap en archeologische vindplaatsen en stimuleren daarbij de inzet van nieuwe media. We zullen onze eigen cultuurhistorische gegevensbestanden openstellen voor gebruik en toepassing door anderen.

3. Culturele evenementen: Festivals en Vrede van Utrecht

Wij willen Utrecht (inter)nationaal profileren als provincie die sterk is in cultuur. Grote en aansprekende internationale evenementen slaan een brug tussen cultuur en publiek. We zullen een bijdrage leveren aan een aantal betekenisvolle jaarlijkse festivals en aan de viering van de Vrede van Utrecht in 2013.

4. Regionale omroep

Wij willen zorgdragen voor een goed en divers aanbod van regionale publieke media in de provincie Utrecht. Daartoe bekostigen wij RTV Utrecht.

5. Archieven

Wij willen de archieven van de provincie Utrecht professioneel laten beheren en ontsluiten voor het publiek. We zullen een besluit nemen over de wijze waarop we invulling geven aan deze nieuwe wettelijke taak zodra de Archiefwet definitief is gewijzigd.

1. Cultuur en ondernemerschap

Wij streven naar een stevige en ondernemende culturele infrastructuur, waarvan het maatschappelijk draagvlak zich vertaalt in hoge eigen inkomsten. We willen stimuleren dat burgers en bedrijven als 'eigenaar' meer verantwoordelijkheid nemen voor de culturele sector en het cultureel erfgoed.

2. Versterking erfgoedsector

Wij willen de infrastructuur van het Utrechtse erfgoed versterken door middel van kennisuitwisseling, netwerkvorming en samenwerking. We zullen Landschap Erfgoed Utrecht, Steunpunt Archeologie en Monumenten Utrecht en de Monumentenwacht inzetten als uitvoerders van dit beleid.

3. Archeologie

Wij willen de randvoorwaarden vervullen voor behoud en toegankelijkheid van archeologische vondsten en vindplaatsen. Wij zullen de staat waarin de belangrijkste vindplaatsen verkeren monitoren, onderzoek stimuleren en zorgdragen voor het provinciaal archeologisch depot.

4. Bibliotheken

Wij streven naar een toekomstbestendige en toegankelijke bibliotheekvoorziening die de burger optimaal bereikt. Het bibliotheekwerk is cruciaal voor geleterdheid, informatievaardigheid en mediawijsheid voor iedereen, van jong tot oud. Wij zullen de bibliotheken stimuleren hun onderlinge samenwerking te intensiveren.

AMBITIE I: CULTUUR VERRIJKT

Wij willen de cultuurhistorische kwaliteit van onze leefomgeving behouden, verbeteren en zichtbaar maken.

Cultuur is van waarde en genereert waarde. Cultuur verrijkt. De kwaliteit van de provincie Utrecht als leefomgeving en vestigingsplaats is in hoge mate een culturele kwaliteit en ons belangrijkste kapitaalgoed. Het erfgoedbeleid is behalve onderdeel van ons cultuurbeleid een essentieel aspect van het ruimtelijk beleid en maakt de culturele dimensie en potentie van allerhande provinciale vraagstukken duidelijk.

We dragen uiteenlopende wettelijke verantwoordelijkheden voor de cultuurhistorische kwaliteit. Die vertalen we integraal op verschillende schaal- en beleidsniveaus, van provincieoverstijgend tot gebieds- en objectgericht. Daarbij focussen we op vier categorieën: historische buitenplaatszones, militair erfgoed, agrarisch cultuurlandschap en archeologie. Zo voorkomen we versnippering van inzet en geld.

Historische buitenplaatsen

Utrecht telt maar liefst 285 historische buitenplaatsen. Deze combineren erfgoed- en landschapswaarden en zijn van groot belang voor de ruimtelijke kwaliteit en voor de aantrekkelijkheid van de provincie als verblijf- en vestigingsplaats. Typerend voor onze provincie is de concentratie van buitens in langgerekte zones langs rivieren en wegen. De belangrijkste buitenplaatszones zijn de Vechtgordeel en de Stichtse Lustwarande.

Militair erfgoed

Utrecht is een provincie met een rijke militaire geschiedenis. Dat levert erfgoed van formaat op, zowel letterlijk als figuurlijk. De Romeinse Limes, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam zijn omvangrijke en bijzondere militair-historische structuren die ook op wereldschaal van waarde zijn. De Grebbelinie en het gebied rond Soesterberg hebben bijzondere kwaliteiten. Behalve de cultuurhistorische waarde is ook het recreatief en toeristisch potentieel van dit erfgoed groot.

Agrarisch cultuurlandschap

Ons agrarisch cultuurlandschap kenmerkt zich door cultuurhistorisch waardevolle structuren, zoals boerderijlinten, ontginnings- en verkavelingspatronen. Deze werken als ordenende principes op onze ruimtelijke inrichting en zijn daardoor van groot belang voor de ruimtelijke kwaliteit van ons landschap.

Archeologie

De provincie Utrecht heeft een lange bewoningsgeschiedenis. Dat levert naast zichtbare ook veel ondergrondse en dus onzichtbare sporen op. Deze zijn niet alleen het bewaren waard, maar vormen ook een rijke inspiratiebron voor ruimtelijke ontwikkeling.

Deze categorieën cultureel erfgoed zijn in hoge mate bepalend voor de aantrekkelijkheid van Utrecht als woon- en verblijfsregio. Bovendien sluiten ze goed aan bij de ruimtelijke kerntaak van de provincie. De provincie kan en moet op deze terreinen echt het verschil maken. Aantasting van cultuurhistorische waarden op kleine schaal kan de kwaliteit van het geheel ernstig schaden. De provincie richt zich in het erfgoedbeleid daarom vooral op het bevorderen en borgen van bovenlokale waarden en belangen: het behoud van grote structuren door middel van het ruimtelijk erfgoedbeleid en van de kleinere gebieden in het kader van de gebiedsontwikkeling. Daarnaast leveren wij een bijdrage aan het behoud van afzonderlijke monumenten.

1. Ruimtelijk erfgoedbeleid

Doel:

De samenhangende, cultuurhistorisch waardevolle ruimtelijke structuren van historische buitenplaatszones, militair erfgoed, agrarisch cultuurlandschap en archeologische vindplaatsen blijven behouden en zijn een inspiratiebron voor ontwikkeling.

Inspanningen:

- De provincie legt vast in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 (PRS) en de bijbehorende Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) welke gebieden met bijzondere cultuurhistorische waarde van provinciaal belang zijn;
- De provincie herijkt de Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht (CHAT) en presenteert deze als digitale kaart met bijbehorende informatie op een wijze die aansluit bij de nieuwe PRS;
- De provincie stelt een aanvullend ruimtelijk beleids- en toetsingskader op voor de archeologische gebieden van provinciaal belang;
- De provincie stimuleert gemeenten om in hun ruimtelijk beleid de waarde te borgen van historische buitenplaatszones, militair erfgoed, agrarisch cultuurlandschap en archeologische vindplaatsen en monitort grootschalige gemeentelijke plannen vanuit die optiek;
- De provincie stimuleert via de PRS onderzoek naar verruiming van mogelijkheden om binnen de kaders van het ruimtelijk beleid kostendragers te creëren voor erfgoedbeheer in historische buitenplaatszones;
- De provincie start samen met andere overheden het voorbereidingsproces voor de nominatie van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Limes als UNESCO Werelderfgoed;
- De provincie neemt deel in de landelijke Limessamenwerking, samen met andere provincies en het rijk, en voert in dat kader het gezamenlijke Limesbeleid uit;
- De provincie stelt op verzoek van de gemeenten in het gebied een provinciaal inpassingsplan op voor de Grebbelinie;
- De provincie maakt strategische verkenningen mogelijk naar cultuurhistorische waarden ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen.

Effecten en resultaten:

- Gemeenten hebben de aanwezigheid cultuurhistorische waarden van historische buitenplaatszones, militair erfgoed, agrarisch cultuurlandschap en archeologisch zones in bestemmingsplannen opgenomen;

- Gemeenten stellen op basis van de daar aanwezige cultuurhistorische samenhang voorwaarden aan planontwikkeling in historische buitenplaatszones, in gebieden met militair erfgoed, in agrarisch cultuurlandschap en op (mogelijke) archeologische vindplaatsen;
- Eigenaren van historische buitenplaatsen zijn beter in staat om zelf de lasten van beheer en onderhoud te dragen doordat zij meer mogelijkheden hebben om hun bezit commercieel te exploiteren;
- Het proces voor de nominatie van de Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie als UNESCO Werelderfgoed is vastgesteld.

Context:

De provincie Utrecht herbergt veel verschillende landschapstypen en ruimtelijke structuren die van cultuurhistorische en landschappelijke waarde zijn. Die waarden betalen zich in allerlei opzichten uit: maatschappelijk in de zin van betekenisgeving en beleving voor de eigen bevolking, economisch in de vorm van waardebehoud en waardevermeerdering van vastgoed en in kansen voor recreatie en toerisme, en wetenschappelijk doordat het erfgoed onderzoek uitlokt en nieuwe kennis oplevert. De Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS), vastgesteld in 2003 en gepubliceerd in *Tastbare tijd*, beschrijft de samenhangende ruimtelijke structuren van bovenlokaal belang en geeft aan welke cultuurhistorische waarden bescherming en versterking behoeven. Voor wat betreft de landschappelijke waarden is in 2011 de *Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen* gepresenteerd als inspiratiedocument bij ruimtelijke ingrepen. Cultuurhistorie maakt onder de noemer van het 'verhalende landschap' integraal deel uit van ieder van de zes beschreven landschappen.

De provincie benadert cultuurhistorische waarden vanuit het uitgangspunt 'behoud door ontwikkeling'. De CHS blijft de basis van ons beleid. Maar het gebied dat in de nieuwe PRS 2013-2028 wordt voorgedragen als zijnde van provinciaal belang vanuit het oogpunt van cultuurhistorie, is beperkter dan voorheen. Ook hier maken wij keuzes. Het ruimtelijk

erfgoedbeleid focust de komende jaren op historische buitenplaatszones, militair erfgoed, agrarisch cultuurlandschap en een aantal archeologisch waardevolle gebieden. Voor deze categorieën geven de PRS en de PRV duidelijk aan welke cultuurhistorische waarden moeten meewegen in het ruimtelijk beleid. De digitale Cultuurhistorische Atlas zal worden aangevuld met meer informatie over de vier prioritaire categorieën. Zo voorzien we in de behoefte van gemeenten, eigenaren en projectontwikkelaars aan meer houvast bij hun planontwikkeling. De bestuurlijke besluitvorming over het ruimtelijk erfgoedbeleid zoals vastgelegd in de PRS en de PRV vindt naar verwachting in december 2012 plaats.

De wettelijke basis van deze taak wordt in 2012 versterkt door de nieuwe Algemene Maatregel van Bestuur - Ruimte, waarin provincies wordt opgedragen door het rijk aangewezen 'erfgoed van universele waarde' in medebewind te borgen. Voor de provincie Utrecht geldt dit voor de Stelling van Amsterdam, de Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De nieuwe PRS en PRV voldoen reeds aan deze eis. Daar waar rijk en provincie elkaar beleidsmatig vinden, zullen wij samen planologische kansen en knelpunten signaleren en vanuit cultuurhistorische waarden goede oplossingen stimuleren. Het kader daarvoor is het Uitvoeringsprogramma 2013-2015 van de Visie Erfgoed en Ruimte van het rijk.

Historische buitenplaatszones

Veel buitenplaatsen komen voort uit middeleeuwse kastelen en zijn sindsdien steeds aangepast aan eigentijdse behoeften en modes. Om de cultuurhistorische waarden van de afzonderlijke buitenplaatsen en van de zones als geheel te behouden, moeten we ook nu op basis van zorgvuldige afweging aanpassingen toestaan om de moderne gebruikers en/of economische dragers te accommoderen. In het kader van de PRS stimuleren we daarom onderzoek naar de verbetering van exploitatiemogelijkheden van historische buitenplaatsen, waaronder de landgoederen. Het doel dat wij samen met gemeenten willen bereiken, is dat eigenaren meer mogelijkheden krijgen om hun buitenplaatsen commercieel te exploiteren, zodat de kosten van beheer en behoud draaglijk worden. Ook bieden we belanghebbenden handreikingen voor ruimtelijke ontwikkeling en herbestemming en investeren we in deskundigheidsbevordering. De Uitvoeringsagenda Historische Buitenplaatsen Provincie Utrecht 2012-2015 en het Ruimtelijk Actieprogramma geven aan dit beleid nadere uitwerking.

Militair erfgoed

Militair erfgoed is al langer een prioriteit van provinciaal beleid en vormt de belangrijkste erfgoed-categorie binnen de grote gebiedsontwikkelingstrajecten in de provincie. Utrecht kan bogen op militair erfgoed van wereldfaam. De Stelling van Amsterdam staat al op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. De Romeinse Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie staan op de voorlopige lijst. Het predicaat 'werelderfgoed' kan het cultuurtoerisme in de provincie een enorme impuls geven, maar geeft ons als 'site holder' ook een verantwoordelijkheid voor de bescherming van de bijzondere cultuurhistorische waarde. De komende jaren bereiden wij samen met andere overheden de nominatie van de Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie voor door een heldere ambitie te formuleren en eerste stappen te zetten op weg naar aanwijzing. Om te beginnen brengen wij de mogelijke consequenties van de aanwijzing voor de provincie als 'site holder' in kaart. Ook de Grebbelinie en de defensiestructuren op en rond de voormalige Vliegbasis Soesterberg vergen bescherming en hebben grote cultuurtoeristische potentie, waarvoor de provincie zich inzet. Voor de Grebbelinie zal de provincie op verzoek van de gemeenten in het gebied een zogenaamd provinciaal inpassingsplan maken.

Agrarisch cultuurlandschap

Het Groene Hart maakt een ingrijpende transformatie door. Agrarische bedrijven verdwijnen of worden grootschaliger. Daardoor krijgen veel boerderijen een andere bestemming. Ze maken plaats voor andere bedrijvigheid, nieuwe functies of natuur. Het gaat om kleinschalige veranderingen die bij elkaar opgeteld een groot en negatief effect kunnen hebben op de ruimtelijke kwaliteit van grote delen van de provincie.

Wij benoemen een aantal kenmerkende en bijzondere zones als provinciaal belang in de PRS en de PRV. Zo garanderen we dat daar de cultuurhistorische waarden meegewogen worden in de ruimtelijke ontwikkelingen. De focus ligt op de Lopikerwaard, de Ronde Venen en de gebieden rond Linschoten, Westbroek en Kockengen-Kamerik-Zegveld.

Archeologie

Juist omdat ze onzichtbaar zijn, zijn archeologische waarden extra kwetsbaar voor ruimtelijke en bouwkundige ingrepen en voor agrarische activiteiten als diepploegen en overbemesting. Een stevige planologische bescherming is noodzakelijk. In de PRS en de PRV benoemt de provincie de te beschermen archeologische waarden als provinciaal belang. Het gaat om de Limes, de Utrechtse Heuvelrug en Dorestad (Wijk bij Duurstede). Voor de archeologie worden de bestaande planologische instrumenten verder verfijnd in een specifiek ruimtelijk beleidskader. De beleidsmatige prioriteit ligt de komende periode bij de Limes. De provincie neemt deel aan de Landelijke Limessamenwerking, samen met Gelderland, Zuid-Holland en het rijk. Dit samenwerkingsverband zorgt voor afstemming van het ruimtelijk beleid en bereidt projecten voor die de bekendheid van de Limes vergroten. Ook zal de Limessamenwerking een rol spelen bij de voorbereiding van de werelderfgoed-nominatie. In 2013 zullen wij deze samenwerking evalueren en een besluit nemen over de voortzetting daarvan.

2. Gebiedsontwikkeling

Doel:

De samenhangende, cultuurhistorisch waardevolle ruimtelijke structuren van militair erfgoed zijn zichtbaar en beleefbaar.

Inspanningen:

- De provincie werkt in nauwe samenwerking met gemeenten en andere partners aan gebiedsontwikkeling en neemt daarin de regie;
- De provincie stimuleert publieksbereik en maatschappelijk draagvlak voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie en de Limes;
- De provincie stimuleert ondernemerschap en particulier initiatief in het beheer van forten en bezoekerscentra;
- De provincie rondt de lopende projecten af die in het kader van de Nota Ruimte binnen het programma Nieuwe Hollandse Waterlinie worden uitgevoerd en herijkt de ambities voor de resterende beleidsperiode;
- De provincie participeert in het programma Hart van de Heuvelrug en stimuleert daarbij gebiedsontwikkeling op basis van historisch waardevolle defensiestructuren op en rond de voormalige Vliegbasis Soesterberg.

Effecten en resultaten:

- De Nieuwe Hollandse Waterlinie is zichtbaar en beleefbaar en Fort Vechten is in 2014 publiek toegankelijk als Nationaal Waterliniecentrum;
- De Grebbelinie is zichtbaar en beleefbaar en Fort aan de Buursteeg is publiek toegankelijk als bezoekerscentrum;
- Castellum Fectio (Limes) is zichtbaar gemaakt en publiek toegankelijk als archeologisch park;
- Historisch waardevolle defensiestructuren op en rond de voormalige Vliegbasis Soesterberg zijn zichtbaar en beleefbaar;
- De exploitatie van bezoekerscentra in gebiedsontwikkelingsprojecten is uitbesteed aan commerciële partijen.

Context:

Gebiedsontwikkeling en monumentenzorg groeien steeds verder naar elkaar toe. Een monument staat immers zelden op zichzelf. Het maakt onderdeel uit van structuren en/of gebieden met een eigen geschiedenis, karakter en functie. De provincie wil als gebiedsregisseur culturele en ruimtelijke opgaven bijeen brengen en opereert daarmee geheel in de geest van de nieuwe Monumentenwet. Het streven is om monumentenzorg te integreren in gebiedsontwikkeling, stedelijke vernieuwing, wonen en herbestemming. In de uitvoering van langjarige gebiedsontwikkelingsprojecten werken wij intensief samen met andere overheden.

Cultuurhistorie is een van de pijlers van het programma Agenda Vitaal Platteland (AVP). Daarin staat de vergroting van de aantrekkelijkheid van landschap en leefomgeving voorop. Voor dit programma zijn beduidend minder middelen beschikbaar dan voorheen. Daardoor ontbreekt ruimte voor nieuwe initiatieven en worden oorspronkelijke ambities getemperd.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is een meesterstuk van 19e eeuwse militaire bouwkunst en loopt van de voormalige Zuiderzee naar de Biesbosch. Het programma *De Nieuwe Hollandse Waterlinie* is werk-in-uitvoering. De projecten zijn zeer divers: van een bezoekerscentrum tot gebiedsontsluiting en van het uitbaggeren van de grachten tot het ontwikkelen van een educatief programma. De provincie maakt zich vooral hard voor het versterken van de ruimtelijke samenhang van de linie als geheel, het verankeren van de uitvoering en het organiseren van een duurzame exploitatie na restauratie.

In deze cultuurnotaperiode ligt de focus op de (lopende) projecten in het kader van de Nota Ruimte, waarin het rijk meedoet en meefinanciert: Rijnauwen-Vechten en Linieland. Belangrijkste mijlpaal is de opening van Fort Vechten als Nationaal Waterliniecentrum medio 2014. De provincie investeert in de verbouwing en de inrichting, de exploitatie is uitbesteed aan een commerciële partij en zal op zijn minst kostendekkend zijn.

Daarnaast werkt Utrecht met de andere samenwerkingspartners onder de noemer *Nieuwe Hollandse Waterlinie in hoofden, harten en handen* aan een marketing- en communicatiestrategie om gebiedspartijen, gebruikers en ondernemers te betrekken bij en te enthousiasmeren voor dit erfgoed. Borging van het programma kan immers niet zonder particulier initiatief. Vanwege de sterk teruggelopen budgetten zal de focus liggen op het afmaken van reeds gestarte bouwprojecten, op publieksbereik en op verbreding van het maatschappelijk draagvlak.

We kijken in eerste instantie naar de bestuurlijke en juridische verplichtingen die de provincie al is aangegaan. Ook is het zaak gedane investeringen, bijvoorbeeld in de aankoop van terreinen, te laten renderen.

We onderzoeken de mogelijke inzet van nieuwe media als alternatief voor of aanvulling op ruimtelijke ingrepen (zie verder onder publieksbereik cultureel erfgoed). De trajecten die al lopen en die we doorzetten – de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie, Castellum Fectio en Vliegbasis Soesterberg – hebben grotendeels betrekking op militair erfgoed. Dit krijgt in onze tijd een nieuwe strategische functie: niet om de vijand tegen te houden, maar om een aantrekkelijk en open landschap te behouden in een gebied met hoge ruimtelijke druk. Het gaat daarbij niet alleen om de borging van cultuurhistorische waarden, maar ook van natuur- en landschapswaarden, zodat er aantrekkelijke gebieden ontstaan om in te recreëren, te wonen en te ondernemen.

CULTUUR GEEFT

Robert en zijn klasgenoten stappen de bus uit. Geen pretpark dit jaar, maar een fort. Hij sjokt achter de meester aan. Die vertelt over oorlogsvoering in de 19e eeuw. De Nederlanders gebruikten het water om zich te verdedigen. Robert stapt op het trekpuntje dat hem over de brede fortgracht naar het veilige reduit moet brengen. Een keiharde waterstraal mist hem op een haar na. Een adrenalinestoot trekt door zijn lijf. Zo voelt dat dus. Hij trekt extra hard aan de kabel. Eenmaal aan de overkant zoekt hij koortsachtig naar een doorgang in de stekelige meidoornhaag. Dan op handen en voeten de steile verdedigingswal over. Higgend puft hij uit: veilig in het hart van de linie. Robert heeft Fort Vechten ontdekt.

Grebbelinie

De Grebbelinie is een achttiende-eeuwse waterlinie in de Gelderse Vallei en Eemland. De provincies Utrecht en Gelderland, de betrokken gemeenten, het waterschap en Staatsbosbeheer werken al jaren samen om dit liniegebied ruimtelijk en toeristisch-recreatief te ontwikkelen. Daarbij vormen de cultuurhistorische waarden het uitgangspunt en de inspiratiebron.

Rondom de Grebbelinie zijn al vele plannen ontwikkeld en uitgevoerd. Naast het borgen van de ruimtelijke samenhang via het ruimtelijk erfgoedbeleid ligt de prioriteit de komende periode bij het publieksbereik. Daarvoor is, ook in het kader van de ontwikkeling van het bezoekerscentrum in het Fort aan de Buursteeg en het zichtbaar en toegankelijk maken van de Voet aan de Grebbeberg, de digitale beleefbaarheid van de linie van groot belang. Het programma wordt naar verwachting in 2016 afgerond.

Castellum Fectio (Limes)

De Limes, de voormalige noordgrens van het Romeinse Rijk, doorsnijdt heel Europa van zuidoost tot noordwest. In de provincie Utrecht volgt de Limes de loop van de Neder-, Kromme en Oude Rijn. De Limes is bovengronds niet zichtbaar. Castellum Fectio is onderdeel van de Limes en één van de belangrijkste archeologische vindplaatsen van Nederland. De provincie heeft de grond aangekocht, met als doel de geschiedenis zichtbaar en beleefbaar te maken en de bescherming van het archeologisch monument te waarborgen. De geplande parkachtige gebiedsontwikkeling zal worden bekostigd uit de AVP en de cultuurnota. Zowel voor het publieksbereik als voor de exploitatie zoeken wij samenwerking met het naastgelegen Nationale Waterliniecentrum op Fort Vechten. Om afstemming van Limesinitiatieven te bevorderen, stimuleren wij samenwerking met andere Limeslocaties binnen de provincie en daarbuiten.

Vliegbasis Soesterberg

Het terrein van de voormalige Vliegbasis Soesterberg is met name bestemd als natuurgebied. Door de aanwezigheid van militair erfgoed heeft het een sterke cultuurhistorische lading. Het is aangekocht door de provincie en wordt in beheer gegeven aan Het Utrechts Landschap. In 2012 en 2013 investeren wij in het cultureel en recreatief gebruiksplan, zodat de basis gebruikt kan worden voor (culturele) evenementen. In 2013 is Soesterberg het decor van het afsluitende weekend van de viering van de Vrede van Utrecht.

Het gebied om Soesterberg herbergt nog veel meer militair erfgoed: de Pyramide van Austerlitz als icoon van de Franse Tijd, de Leusderhei en de Vlasakkers als bijzondere militaire landschappen en Kamp Amersfoort als gedenkplek voor de Tweede Wereldoorlog. De toegevoegde waarde van de provincie is hier bij uitstek het zorgen voor verbinding en samenhang tussen al die elementen en ook met het in Soesterberg te vestigen Nationaal Militair Museum. Wij geven samen met rijk, gemeenten en andere partners vorm aan deze verantwoordelijkheid in het kader van het programma *Hart van de Heuvelrug*.

3. Monumentenzorg

Doel:

De als rijksmonument aangewezen erfgoedobjecten, historische buitenplaatsen voorop, blijven behouden voor volgende generaties.

Inspanningen:

- De provincie draagt uit het Fonds Erfgoedparels bij aan de restauratie van historische buitenplaatsen;
- De provincie stelt eisen aan de publieke toegankelijkheid van de historische buitenplaatsen die financiële steun uit het Fonds Erfgoedparels krijgen;
- De provincie streeft naar een gezamenlijke aanpak van grote restauratieprojecten met andere publieke en private partijen;
- De provincie stelt in overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Monumentenwacht Utrecht prioriteiten ten aanzien van restauratiebehoeften;
- De provincie blijft deelnemen aan het Cultuurfonds voor Monumenten Utrecht.

Effecten en resultaten:

- De onderhoudstoestand van de historische buitenplaatsen in de provincie Utrecht is redelijk tot goed;
- Het totale bedrag dat wij uit het Fonds Erfgoedparels tot en met 2015 ter beschikking stellen voor restauraties is voor de betreffende projecten minstens verdubbeld door andere publieke en private partijen;
- Er is een openbare Utrechtse Erfgoedmonitor beschikbaar voor alle rijksmonumenten, niet zijnde woonhuizen.

Context:

De provincie Utrecht is bovengemiddeld rijk aan gebouwde monumenten. Die lust brengt ook lasten met zich mee. Er is de afgelopen jaren landelijk een grote restauratieachterstand weggewerkt, maar met name voor de buitenplaatsen ligt er nog een opgave, die zo'n € 40 miljoen vergt. De provincie heeft in 2007 het Fonds Erfgoedparels ('Parelfonds') ingesteld om bij te dragen aan de restauratie van monumenten. In het kader van de decentralisatie van de rijkstaak stelt het rijk de provincie Utrecht vanaf 2012 jaarlijks ruim € 1,5 miljoen ter hand voor de restauratie van rijksmonumenten. Met deze bijdrage vullen wij het provinciale deel van het Fonds Erfgoedparels aan. Met het oog op de grote restauratieopgave voor de buitenplaatsen met hun bijgebouwen, groenstructuren en parkelementen, handhaven we de in 2011 gemaakte keuze om het Fonds Erfgoedparels in principe uitsluitend hiervoor in te zetten. Deze keuze sluit bovendien goed aan op ons ruimtelijk erfgoedbeleid en op onze andere activiteiten in het kader van de Uitvoeringsagenda Historische Buitenplaatsen 2012-2015.

Het Fonds Erfgoedparels is geen open subsidieregeling. Op basis van een raming van de restauratiebehoefte door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, de Monumentenwacht en de Utrechtse gemeenten stellen wij een prioriteitenlijst op. In principe komen alleen rijksmonumentale historische buitenplaatsen met een urgente restauratieopgave in aanmerking voor subsidie uit het Fonds Erfgoedparels. Wij stellen jaarlijks een voordracht op van concrete subsidie-voorstellen, die wij ter besluitvorming voorleggen aan Provinciale Staten. Daarbij laten we de volgende factoren meewegen:

- de ligging van de buitenplaats in een zone van provinciaal belang conform PRS;

- de mate van toegankelijkheid voor publiek en de recreatieve mogelijkheden;
- de mate van cofinanciering door de eigenaar zelf en door andere fondsen en subsidiegevers;
- eigen inkomsten en vermogen van de eigenaar;
- de aansluiting bij bredere gebiedsprogramma's;
- het creëren van leerlingplekken voor het restauratievak.

Ten behoeve van onze eigen besluitvorming en teneinde andere partijen te bewegen om bij te dragen aan restauratieprojecten, publiceren we vanaf 2013 periodiek een Utrechtse Erfgoedmonitor. Die brengt de restauratiebehoefte in kaart van de Utrechtse rijksmonumenten, met uitzondering van de woonhuizen. Monumentenwacht Utrecht zal hierin een belangrijke taak krijgen.

De provincie Utrecht neemt samen met het Prins Bernhard Cultuurfonds, het Nationaal Restauratiefonds en een aantal gemeenten en woningcorporaties deel in het Cultuurfonds voor Monumenten Utrecht (CMU). Dit fonds verstrekt leningen voor restauraties van gemeentelijk beschermde monumenten en beeldbepalende panden binnen beschermde stads- en dorpsgezichten. Doordat rente en aflossing terugvloeien in het fonds, voedt het doorlopend zijn eigen vermogen (revolverend fonds). De provincie Utrecht heeft sinds de start van het fonds in 2004 € 2,1 miljoen in het fonds gestort. Wij vinden dat het CMU met een vermogen van € 6 miljoen in staat is om zijn taak uit te voeren. Daarom continueren wij onze deelname aan het fonds, maar zonder daarvoor extra middelen beschikbaar te stellen.

4. Iconen van Utrechts erfgoed

Doel:

Het behoud en de toegankelijkheid van een aantal bijzondere erfgoedlocaties zijn geborgd, mede door een gezonde exploitatie.

Inspanningen:

- De provincie continueert de bijdrage aan de exploitatie van Slot Zuylen en Kasteel Amerongen;
- De provincie bouwt de exploitatiesubsidie aan de Pyramide van Austerlitz af en ondersteunt het opzetten van een kostendekkende exploitatievorm;
- De provincie zet de bijdrage aan de exploitatie van de Stichting De Utrechtse Molens voort op een lager niveau;
- De provincie continueert de bijdrage aan erfgoedprojecten van Het Utrechts Landschap;
- De provincie stimuleert de samenwerking van opengestelde buitenplaatsen en verkent de vorming van een 'Utrechtse Trust'.

Effecten en resultaten:

- Slot Zuylen, Kasteel Amerongen en de Pyramide van Austerlitz zijn op vaste tijden toegankelijk voor publiek en vervullen een museale en educatieve functie;
- Het Utrechts Landschap behoudt en versterkt de cultuurhistorische waarden van haar bezit en zorgt dat deze beleefbaar zijn voor het publiek;
- De iconen van Utrechts erfgoed hebben een ambitieus maar realistisch niveau van eigen inkomsten en opereren als cultureel ondernemer;
- De opengestelde buitenplaatsen werken structureel samen op het gebied van beheer, publieksbereik en fondsenwerving.

Context:

In een beperkt aantal gevallen neemt de provincie de verantwoordelijkheid voor behoud en/of toegankelijkheid van bijzondere erfgoedlocaties. Het betreft de toplocaties van Utrechts erfgoed waarbij de provincie vaak al lange tijd intensief betrokken is: Slot Zuylen, Kasteel Amerongen, de Pyramide van Austerlitz, Het Utrechts Landschap en de Utrechtse molens. De provincie heeft belang bij de instandhouding en publieke toegankelijkheid van deze 'iconen van Utrechts erfgoed' omdat ze in hoge mate bepalend zijn voor het profiel van Utrecht als aantrekkelijke provincie. In dit kader passen overigens ook Castellum Fectio, Fort aan de Buursteeg en Fort Vechten, die al in de context van gebiedsontwikkeling aan de orde kwamen. Wij zien de iconen van Utrechts erfgoed in het

kader van onze 'Visie Recreatie en Toerisme 2020' ook als potentiële recreatieve poorten en toeristische overstappunten. We willen er bovendien voor zorgen dat de regionale wandel- en fietsroutestructuur beter wordt verknoot met een aantal erfgoediconen.

De Pyramide van Austerlitz is het monument bij uitstek van de Franse Tijd in Nederland. Het is een curieus object van militair erfgoed, dat deel uitmaakt van de defensiestructuren rond de voormalige Vliegbasis Soesterberg. Als een van de recreatieve poorten van de Utrechtse Heuvelrug heeft de Pyramide educatief en toeristisch veel potentie en uitzicht op een commerciële, kostendekkende exploitatie. Daarom stimuleren we samenwerking tussen

beheerder en marktpartijen en bouwen wij onze jaarlijkse subsidie voor beheer en exploitatie af. Na 2015 zullen wij geen subsidie meer verlenen aan de Pyramide van Austerlitz.

Het Utrechts Landschap werkt op het snijvlak van natuur- en cultuurbeheer en speelt een belangrijke rol als eigenaar en beheerder van tal van buitenplaatsen en andere erfgoedlocaties. Namens de Stichting de Utrechtse Molens beheert deze organisatie de 23 molens die de provincie rijk is. De provincie verleent beheersubsidie voor de molens en draagt bij aan erfgoedprojecten van Het Utrechts Landschap. De bijdrage voor de molens bouwen wij in overleg met Het Utrechts Landschap af naar een lager niveau. Op basis van een gezamenlijk stappenplan zullen tegelijkertijd de eigen inkomsten uit exploitatie van de molens stijgen.

Slot Zuylen is een kasteelmuseum en een gewilde locatie voor evenementen en concerten. Het maakt deel uit van de buitenplaatszone van de Vechtgorde. Samen met de andere partners van het Vechtsnoer, de alliantie van erfgoed- en toeristische organisaties langs de Vecht, werkt Slot Zuylen aan de digitale ontsluiting van het verhaal van dit bijzondere gebied. Voor de provincie is Slot Zuylen daarom een belangrijke partner in verschillende gebieds- en publieksgerichte trajecten.

Kasteel Amerongen is sinds 2011 in volle luister hersteld en weer open voor publiek.

Ook Amerongen is een kasteelmuseum dat deel uit maakt van een buitenplaatszone die in het kader van deze cultuurnota wordt versterkt, namelijk de Stichtse Lustwarande. Sinds de opening trekt het kasteel veel bezoekers, maar de exploitatie blijft kwetsbaar vanwege de hoge vaste lasten die samenhangen met beheer en openstelling van een dergelijk historisch complex.

Voor een gezonde exploitatie van Kasteel Amerongen en Slot Zuylen als museum blijft overheidssubsidie naar verwachting onontbeerlijk. Wij voeren een benchmark uit met vergelijkbare instellingen en doen onderzoek naar mogelijke verdienmodellen. Op basis daarvan schetsen we een realistisch scenario naar maximale onafhankelijkheid en bezien we welke rol de provincie moet blijven spelen op langere termijn.

Uitgaande van onze verantwoordelijkheid voor Zuylen en Amerongen willen we, samen met Kasteel De Haar, Huis Doorn en Het Utrechts Landschap, onderzoeken wat de mogelijkheden en wensen zijn voor structurele samenwerking van buitenplaatsen met een museale functie. Zij kunnen elkaar versterken door samen te werken op het gebied van beheer, publieksbereik en fondsenwerving. Voor deze samenwerking, met als werktitel 'Utrechtse Trust', zullen wij een kwartiermaker benoemen. De rol van de provincie in deze is louter faciliterend; de instellingen zullen het zelf moeten uitvoeren en waarmaken.

CULTUUR GEEFT

De dames van de Red Hat Society uit Vianen krijgen een rondleiding in Slot Zuylen. Met de eigenzinnige Belle van Zuylen voelen de dames zich verwant. In de theetuin, onder het genot van een glaasje wijn, bekijken ze op aanraden van de rondleidster de app van Slot Zuylen en de andere Utrechtse kasteelmusea. Ter plekke besluiten ze dat deze app hun verdere programma voor 2012 bepaalt: ze gaan dit jaar naar Amerongen, Doorn en De Haar en willen in Het Utrechts Archief op zoek naar nog meer sporen van 'hun' Belle. En hun *fundraising* komt dit keer ten goede aan Slot Zuylen. De Red Hat Society heeft de kasteelmusea ontdekt.

AMBITIE II: CULTUUR VERBINDT

Wij willen de provincie Utrecht profileren als regio die sterk is in cultuur en mensen laten genieten van het rijke culturele aanbod.

De inspirerende kracht van cultuur maakt een samenleving vitaal en veerkrachtig. Cultuur verbindt. Het is een anker in tijden van verandering en tegelijkertijd een motor van innovatie. Daarom vindt de provincie het belangrijk dat de inwoners van Utrecht profiteren van alles wat het culturele aanbod hen te bieden heeft: vermaak en genot, verbazing en verwondering, uitdaging en prikkeling, nieuwe ideeën en oeroude wortels.

Cultuur is een belangrijk kapitaalgoed voor de provincie Utrecht. Het maakt onze regio aantrekkelijk voor bewoners, bezoekers en bedrijven. En het heeft een hoge economische waarde; het verhoogt de aantrekkelijkheid van Utrecht als woonomgeving en als vestigingsplaats van bedrijven. Daarom koesteren we ons sterke culturele profiel en doen we er alles aan om dat te behouden.

We zetten, samen met de rijksoverheid, stevig in op cultuureducatie. Daarnaast voeren we gericht beleid om het publieksbereik en het maatschappelijk en economisch rendement te vergroten van het cultureel erfgoed en van die culturele instellingen en voorzieningen waarvoor de provincie zelf (mede)verantwoordelijk is. Daarbij geven we bijzondere aandacht aan de mogelijkheden van digitalisering en mobiele media. We bekostigen de regionale omroep en ondersteunen enkele festivals met (inter)nationale uitstraling. En uiteraard zetten we onze schouders onder de nominatie van Utrecht als Culturele Hoofdstad 2018, omdat dat een uitgelezen kans is om de provincie (inter)nationaal te profileren als het culturele hart van Nederland.

1. Cultuureducatie

Doel:

Wij willen de leefwereld van alle leerlingen van het primair onderwijs verrijken door hen in aanraking te brengen met cultuur en met de variëteit en geschiedenis van hun eigen omgeving.

Inspanningen:

- De provincie zet Kunst Centraal en Landschap Erfgoed Utrecht in om scholen, culturele instellingen en gemeenten te adviseren over de invulling van cultuureducatie;
- De provincie zet Kunst Centraal en Landschap Erfgoed Utrecht in om laagdrempelige en kwalitatief goede cultuureducatieve programma's te leveren aan de scholen in het primair onderwijs;
- De provincie stelt vanuit het budget voor cultuureducatie matchingsgeld beschikbaar voor deelname aan het door het rijk geïnitieerde programma Cultuureducatie met kwaliteit.

Effecten en resultaten:

- Elk jaar komt 75 % van de leerlingen in het primair onderwijs in de provincie Utrecht structureel in aanraking met cultuur;
- Eind 2015 draagt minimaal 75% van de gemeenten, samen met scholen, financieel bij aan een structureel programma cultuureducatie voor het primair onderwijs van Kunst Centraal en Landschap Erfgoed Utrecht;
- Eind 2015 is cultuureducatie ingebed in het onderwijsprogramma;
- Eind 2015 is cultuureducatie meer ingebed in de lokale infrastructuur en nemen lokale culturele instellingen en gemeenten een grotere eigen verantwoordelijkheid dan in 2012.

Context:

Cultureel bewustzijn is een belangrijke competentie in de huidige maatschappij. Cultuureducatie brengt kinderen vaardigheden bij die belangrijk zijn in een kennissamenleving. Zoals een onderzoekende houding, reflectie, inlevingsvermogen en creativiteit. De ontwikkeling van deze vaardigheden is goed voor hun toekomst en voor die van onze regio. Onder cultuureducatie verstaan wij zowel kunst- als erfgoed-educatie. Kunsteducatie brengt kinderen in aanraking met professionele kunst en kunstenaars en met de lokale culturele omgeving. Erfgoededucatie leert kinderen de historische gelaagdheid van hun eigen omgeving kennen. Die brede blik draagt bij aan de vorming van cultureel burgerschap. Meedoen aan culturele activiteiten draagt bij aan sociale samenhang en aan de vorming van identiteit. Cultuureducatie verrijkt de leefwereld van onze kinderen en bouwt tegelijk aan een gezond maatschappelijk draagvlak van de culturele sector op lange termijn.

De provincie speelt ten aanzien van cultuureducatie een stimulerende en faciliterende rol, die voor een belangrijk deel gestalte krijgt in het financieren van Landschap Erfgoed Utrecht (LEU) en Kunst Centraal. Deze instellingen zetten wij in om scholen en gemeenten te ondersteunen met advies en aanbod. De afgelopen periode hebben we ingezet op het

bevorderen van een sterke positie van cultuureducatie in het primair en voortgezet onderwijs. Die ambities vergen bijstelling omdat er minder budget voor beschikbaar is. Vanaf 2013 richt de provincie zich uitsluitend op het bevorderen van cultuureducatie in het primair onderwijs. Deze bovenlokale inzet is met name van belang in kleinere gemeenten. We stimuleren, zowel rechtstreeks als via LEU en Kunst Centraal, dat scholen cultuureducatie structureel inbedden in hun onderwijsprogramma en dat de grote gemeenten en lokale culturele instellingen zelf verantwoordelijkheid nemen voor de financiering en de uitvoering van cultuureducatie. De uitvoerende rol van Kunst Centraal in de grotere gemeenten bouwen we geleidelijk af. Voor erfgoededucatie zullen we aansluiting zoeken bij provinciale erfgoedthema's als buitenplaatsen en militair erfgoed. Ook de Vrede van Utrecht en de organisaties die we ondersteunen in het kader van het festivalbeleid besteden aandacht aan educatie.

In de periode 2013-2016 wil de staatssecretaris van Cultuur samen met de provincie investeren in een nieuw programma Cultuureducatie met kwaliteit. Dit richt zich op de verankering van cultuureducatie in het onderwijs en bij de culturele instellingen en sluit goed aan bij de koers van de provincie. Daarom participeert en investeert de provincie in dit programma.

CULTUUR GEEFT

Amy kleedt zich vandaag extra mooi aan. Haar prinsessenjurk en de mooie, roze schoentjes met hakjes die ze van opa heeft gekregen voor haar verjaardag. Vandaag is een bijzondere dag. Want vandaag gaat Amy met de klas op bezoek bij de koning. Amy heeft hem een brief geschreven: "Lieve Koning, ik vind het leuk op uw bal te komen. Ik woon op Klapweg 44. Groetjes, Amy." De koning woont in kasteel De Haar. En Amy en haar klas mogen voor hem dansen. Als prinses. En de jongens gaan als prinsen. De afgelopen weken hebben ze allemaal hard geoefend op een hofdans. Dat zijn sierlijke dansen die hofdames en –heren vroeger voor de koning deden. Voor de spiegel in haar kamer oefent Amy de pasjes die ze geleerd heeft. Ze kijkt naar zichzelf. Deftig is ze zo. Amy heeft de dans ontdekt.

2. Publieksbereik cultureel erfgoed

Doel:

Het Utrechts erfgoed is goed toegankelijk, zowel op locatie als digitaal, en bereikt een groot en breed publiek.

Inspanningen:

- De provincie zet in op publieksontsluiting van historische buitenplaatsen, het militair erfgoed, het agrarisch cultuurlandschap en belangrijke archeologische vindplaatsen;
- De provincie zet digitale middelen en digitale innovatie in om het publieksbereik van Utrechts erfgoed te vergroten en te vernieuwen en zet daarbij de wensen en behoeften van het publiek centraal;
- De provincie draagt bij aan het Jaar van de Historische Buitenplaats 2012;
- De provincie zet erfgoedlocaties in voor de programmering van Utrecht Culturele Hoofdstad 2018;
- De provincie onderzoekt de mogelijkheden voor een Heritage Gaming Platform.

Effecten en resultaten:

- De digitale provinciale Cultuurhistorische Atlas (CHAT) is geactualiseerd en de gegevens zijn beschikbaar voor publiekstoepassingen;
- Het Provinciaal Archeologisch Depot beschikt over een digitale publiekstoepassing;
- Dankzij de open structuur van de provinciale erfgoeddatabases worden de gegevens daaruit veelvuldig gebruikt als 'grondstof' voor apps en andere toepassingen van (mobiele) media;
- Samenwerkende erfgoedinstellingen maken thematische en gebruikersgerichte digitale toepassingen (games, apps etcetera) die zorgen voor een groter publieksbereik van het Utrechts erfgoed, de buitenplaatsen voorop;
- Het publiek is meer bekend met het erfgoed van provinciaal belang: historische buitenplaatsen, het militair erfgoed, het agrarisch cultuurlandschap en belangrijke archeologische vindplaatsen.

Context:

Behouden en beschermen van erfgoed is tot op zekere hoogte een doel op zich. Maar we bewaren toch vooral om te benutten, te genieten, om iets teweeg te brengen. Daarom willen we de zichtbaarheid en de beleefbaarheid van erfgoed versterken en het publieksbereik vergroten. Bijkomend effect van een groter publieksbereik is, behalve hogere inkomsten voor de erfgoedinstellingen en de toeristische sector daaromheen, een versterking van de band tussen inwoners en het erfgoed dat hen omringt. En dat is cruciaal voor het gevoel van maatschappelijk draagvlak dat nodig is voor het duurzaam behoud van erfgoed. Het publieksbeleid cultureel erfgoed sluit zoveel mogelijk aan op de thema's van het ruimtelijk erfgoedbeleid, de Visie Recreatie en Toerisme 2020 en Utrecht Culturele Hoofdstad 2018. Zo dragen wij bij aan het Jaar van de Historische Buitenplaats 2012 en stimuleren wij het gebruik van erfgoedlocaties voor de programmering van Utrecht 2018. Voor het publiek dat iets wil weten over een buitenplaats of een fort, zijn de sectorale schotten tussen archeologie, landschappen, monumenten, musea en archieven irrelevant. Digitale technieken bieden bij uitstek de kans om de sectorale grenzen te doorbreken door thematische en gebruikersgerichte (mobiele) applicaties te ontwikkelen die de beleefbaarheid van erfgoed enorm kunnen versterken. Toepassingen als 'augmented reality' maken gelaagde locatiegebonden historische informatie ter plekke beschikbaar op de nieuwe generatie mobiele telefoons en computers. Ook samenwerking tussen erfgoedinstellingen en bibliotheken biedt mooie kansen voor brede digitale ontsluiting van historische bronnen en informatie.

Wij willen samenwerkingsprojecten van erfgoedinstellingen bij het ontwikkelen van digitale publiekstoepassingen stimuleren. Waar de provincie (mede) aan het roer staat bij de

ontwikkeling van erfgoedlocaties en hun publieksbeleid, zoals bijvoorbeeld bij de Limes, de Grebbelinie en de Nieuwe Hollandse Waterlinie, sturen wij gericht aan op de inzet van digitale en mobiele media ten behoeve van publieksbereik en recreatieve informatievoorziening.

De Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht (CHAT), in eerste instantie bedoeld voor de ruimtelijke professionals, gaan we zelf zodanig ontsluiten dat deze ook geschikt is als basis voor allerlei publiekstoepassingen. Datzelfde geldt voor de gegevens van het Provinciaal Archeologisch depot. We stimuleren koppelingen met andere digitale bestanden zoals de beeldbanken en de kadastrale data van archiefinstellingen. Dit levert een rijke grondstof op voor toepassingen voor (mobiele) media en voor 'serious games', waar burgers en toeristen van kunnen leren en genieten.

De provincie onderzoekt de mogelijkheden voor een Heritage Gaming Platform, waarin stad, provincie, onderwijsinstellingen, creatieve industrie en provinciale uitvoeringsorganisaties werken aan de ontwikkeling van games over erfgoedstructuren en -locaties. Deze ontwikkeling geeft ook een impuls aan de creatieve industrie, een prioriteit van provinciaal eco-nomisch beleid.

De provincie faciliteert en stimuleert erfgoedinstellingen ook om in het fysieke domein goede informatievoorzieningen tot stand te brengen en in stand te houden. Waar archieven, musea en historische verenigingen regionaal gaan samenwerken om het publiek beter te bedienen ontstaat meer focus en wordt een hoger voorzieningenniveau bereikt. Ook sectorale samenwerking (bijvoorbeeld tussen musea of archieven onderling) kan in dat opzicht meerwaarde hebben en versterkt bovendien de professionaliteit en de bestaanszekerheid van

de samenwerkende instellingen. Deze beleidsambitie sluit aan bij ons onderzoek naar een 'Utrechtse Trust' voor de opengestelde buitenplaatsen, bij ons bibliotheekbeleid en bij onze inzet van Landschap Erfgoed Utrecht voor de versterking van de erfgoedsector (zie het volgende hoofdstuk).

Wij stellen voor publieksbereik cultureel erfgoed een budget beschikbaar naast de bestaande programmamiddelen voor gebiedsontwikkeling. De eigenaar of beherende instelling is en blijft de eerstverantwoordelijke voor informatievoorzieningen, zowel fysiek als digitaal. De digitalisering van historische bronnen is de verantwoordelijkheid van de eigenaar of beherende

instelling zelf. Ons budget is primair bedoeld als stimulans voor de ontwikkeling van (samenwerkingsprojecten op het gebied van) games en mobiele media en als stimulans voor (regionale) samenwerking van erfgoedinstellingen vanuit het oogpunt van publieksbereik. In het kader van de Uitvoeringsagenda Historische Buitenplaatsen provincie Utrecht 2012-2015 investeren wij aansluitend bij bovenstaande ambities in publieksbereik van historische buitenplaatsen, met een accent op het thema-jaar 2012. We zullen het budget voor publieksbereik cultureel erfgoed inzetten met opdrachten en gerichte subsidies. Daartoe zullen wij de Uitvoeringsverordening subsidie Kunsten, Media en Erfgoed aanpassen.

CULTUUR GEEFT

Het is een heerlijke lentedag. Teun en Jannie pakken de fiets. Even een rondje Breukelen. Bij huis Gunterstein is het een drukte van belang. Er wapperen vlaggen van het Jaar van de Historische Buitenplaats. Ze stappen af en vragen wat er te doen is. "Een wandeling door het parkbos onder leiding van de bewoner van het huis", weet een vrouw te vertellen. Ze wijst op een andere vrouw: "Zij is van het Vechtstreekmuseum. Die hebben het georganiseerd. Misschien is er nog plek en kunnen jullie mee." Er is nog plaats. Jannie en Teun, geboren en getogen in Breukelen, komen voor het eerst van hun leven op deze oude buitenplaats. Ze mogen het hele park zien. Dat kan normaal niet, maar een gedeelte is altijd open voor publiek, vertelt de 'kasteelheer'. Nu ze dat weten, komen ze hier zeker terug. Teun en Jannie hebben de buitenplaats ontdekt.

3. Culturele evenementen: Festivals en Vrede van Utrecht

Doel:

In de provincie Utrecht vinden grote en aansprekende internationale evenementen plaats die een brug slaan tussen cultuur en publiek en die Utrecht profileren als culturele regio bij uitstek.

Inspanningen:

- De provincie ondersteunt 4 grootschalige festivals voor een periode van 4 jaar (2013-2016);
- De provincie is aanjager van de samenwerking tussen 4 grootschalige festivals die op hun beurt andere festivals in de samenwerking betrekken;
- De provincie ondersteunt 4 à 5 festivals met een kleine bijdrage voor 2 periodes van 2 jaar (2013-2014 en 2015-2016);

- De provincie maakt matchingsafspraken met de gemeenten Utrecht en Amersfoort, de rijksoverheid en landelijke fondsen voor een eenduidig beleid en een sterke sector. Gemeentelijke subsidie is een voorwaarde voor ondersteuning door de provincie;
- De provincie fungeert als (mede)opdrachtgever en –financier van de Stichting Vrede van Utrecht voor de organisatie van de viering van 300 jaar Vrede van Utrecht;
- De provincie fungeert als (mede)opdrachtgever en –financier van de Stichting Vrede van Utrecht voor de productie van het Bidbook en de kandidaatstelling van Utrecht als Culturele Hoofdstad van Europa 2018.

Effecten en resultaten:

- De door de provincie ondersteunde festivals hebben een gunstig effect op het vestigingsklimaat, het cultuuraanbod en het leefklimaat in de regio;
- De festivalorganisaties zijn in 2015 nog steeds ondernemend en financieel gezond;
- De festivals werken samen met elkaar en met andere organisaties in de regio, met het oog op een groot publieksbereik, zowel fysiek als digitaal;
- In 2013 wordt de Vrede van Utrecht gevierd met een uitgebreid en aansprekend cultureel programma;
- Het Bidbook Utrecht 2018 is voorjaar 2013 klaar;
- Begin 2014 wordt Utrecht aangewezen als Culturele Hoofdstad 2018.

Context:

De Vrede van Utrecht in 1713 liet zien hoe belangrijk cultuur is als smeerolie van de samenleving. Tijdens de lange periode van onderhandelingen tussen de Europese kemphanen bruide Utrecht van de feestelijkheden en culturele evenementen. Die droegen bij aan een sfeer van dialoog en begrip en daarmee aan de succesvolle afronding van het diplomatieke proces. De provincie Utrecht gelooft in die kracht van cultuur.

(Inter)nationale festivals en grote evenementen geven het publiek een hoge dosering cultuur van goede kwaliteit, samengebond in een beperkte tijd en rond een inspirerend thema. Festivals maken daardoor de kracht van cultuur bij uitstek voelbaar. Bovendien hebben dergelijke evenementen een enorme uitstraling en aantrekkingskracht. Dat is goed voor het imago en het vestigingsklimaat van de provincie Utrecht. Van de grote bezoekersaantallen profiteren niet alleen de festivals zelf, maar ook de andere culturele instellingen en het bedrijfsleven. De festivals spelen bovendien een cruciale rol

in de Vrede van Utrecht en zijn van groot belang voor de nominatie van de stad Utrecht als Culturele Hoofdstad van Europa in 2018. Begin 2012 hebben Provinciale Staten de nota Festivals 2013-2016 vastgesteld. Deze voeren wij de komende jaren uit. De provincie investeert in dat kader in goede festivals met een positieve uitstraling, die een impuls kunnen geven aan het cultuuraanbod en het vestigingsklimaat en een bijdrage leveren aan de (versterking van de) culturele infrastructuur.

De viering van de Vrede van Utrecht in 2013 en de kandidatuur van de stad Utrecht als Culturele Hoofdstad van Europa in 2018 zijn grote ambities die de hele provincie zowel cultureel als economisch een sterke en duurzame impuls kunnen geven en een groot enthousiasme voor cultuur teweeg kunnen brengen. Alle speerpunten uit deze cultuurnota komen samen in de programmering van Utrecht 2013 en in het Bidbook van Utrecht 2018: het toegankelijk en beleefbaar maken van erfgoed, niet alleen 'in

real life' maar ook in de vorm van 'serious games' en andere digitale toepassingen, het vergroten van publieksbereik en participatie, het creëren van nieuwe allianties tussen cultuur en samenleving en het versterken van de cultuursector door het vergroten van het maatschappelijk en economisch draagvlak.

De Vrede van Utrecht 2013 is een belangrijke stap op weg naar de nominatie voor 2018. In

2013 laat Utrecht zien wat het in huis heeft. In 2014 volgt dan hopelijk de uitverkiezing van de stad als Culturele Hoofdstad in 2018. Met dat einddoel voor ogen werken we samen met de culturele sector, met gemeenten, vrijwilligers en bedrijven, aan de realisatie van alle in deze cultuurnota omschreven ambities en doelen, om in 2018 aan heel Europa te kunnen laten zien hoe mooi en sterk cultuur onze provincie maakt.

CULTUUR GEEFT

Jordy poetst zijn trompet. De repetitie gaat zo beginnen. Als de dirigent binnenkomt, heeft hij iemand bij zich. De man stelt zich voor. Hij is regisseur bij een theatergezelschap. Volgend jaar maken ze een voorstelling voor een groot festival in Utrecht. Hij heeft gevraagd of de harmonie mee wil doen in zijn stuk. Het bestuur heeft ja gezegd. Iedereen klapt. Want optreden, daar doe je het voor. Het is hard werken dat jaar. De muziek is anders dan anders en er komen ook nog toneelrepetities bij. Jordy vond het verhaal eerst moeilijk te begrijpen. Maar inmiddels zit hij helemaal in het stuk. De uitvoeringen gaan fantastisch. In het publiek zitten zoals altijd veel bekenden, maar op zo'n festival komen ook heel veel andere mensen af. Jordy heeft het theater ontdekt.

4. Regionale omroep

Doel:

Een goede publieke regionale informatievoorziening via alle gangbare mediakanalen is geborgd en het aanbod voorziet in de informatiebehoefte van de Utrechtse bevolking.

Inspanningen:

- De provincie draagt zorg voor de bekostiging van RTV Utrecht/Stichting Samenwerkende Publieke Omroepen Midden Nederland en ziet toe op een doelmatige en rechtmatige besteding van deze middelen;
- De provincie ziet er op toe dat RTV Utrecht werkt met een representatief, goed functionerend en onafhankelijk programmabeleidsbepalend orgaan;
- De provincie voert, samen met het rijk en RTV Utrecht, een transparant proces rond de herpositionering van de regionale omroep.

Effecten en resultaten:

- RTV Utrecht werkt doelmatig en transparant en blijft een gezonde onderneming;
- Het besluit over een representativiteits- en bekostigingsverklaring voor de volgende concessieperiode (2013-2018) is zorgvuldig voorbereid en wordt tijdig genomen;

- Het programmabeleidsbepalend orgaan is representatief, opereert transparant en functioneert goed;
- De regionale omroep heeft een duidelijke en eigen plaats binnen de herinrichting van het publieke bestel op landelijk niveau, en de verantwoordelijkheid van de provincie hiervoor is helder en uitvoerbaar.

Context:

De regionale omroep houdt burgers geïnformeerd over en betrokken bij hun eigen leefomgeving. De programmering is gericht op een breed publiek en voorziet in de democratische, sociale en culturele behoeften van de Utrechtse bevolking. Het is de meest laagdrempelige voorziening die er is, omdat deze de burger waar en wanneer hij maar wil kosteloos wordt aangereikt. Dit is een gezamenlijk belang. De regionale omroep werkt samen met culturele instellingen en bibliotheken aan de informatievoorziening over het culturele aanbod.

De rol van de provincie ten aanzien van de regionale omroep ligt vast in de Mediawet en is beperkt tot de financiering, het toezicht op de financiële gezondheid en de borging van de representativiteit en de evenwichtigheid van de programmering. Dat laatste is belangrijk om de regionale omroep een functie te laten vervullen voor alle inwoners van de provincie Utrecht. Iedere regionale omroep moet daarom een programmabeleidsbepalend orgaan (PBO) hebben dat het programmabeleid en –aanbod vaststelt. Het is de taak van de provincie om erop toe te zien dat dit orgaan er is en naar behoren

functioneert. De provincie overlegt met de regionale omroep over de mogelijkheden om in hun programmering aandacht te schenken aan de speerpunten van het (cultuur)beleid van de provincie. Uiteraard staat de redactionele onafhankelijkheid van de omroep daarbij voorop.

In 2013 verloopt de concessie van RTV Utrecht. Voor een nieuwe periode van zendtijdmachtiging zal de omroep toestemming moeten vragen aan het Commissariaat voor de Media. Dat zal de provincie vervolgens vragen of zij bereid is de omroep te bekostigen en of het programmabeleidsbepalend orgaan representatief is voor de bevolking van de provincie.

De minister van OCW heeft plannen om de regionale en de landelijke omroep te integreren. Dat zal gevolgen hebben voor de positie en werkwijze van de regionale omroep en de rol van de provincie. Wij zijn actief betrokken bij dit proces en vragen daarbij aandacht voor het belang van de regionale omroep als basisvoorziening om de burger te informeren over en betrokken te houden bij zijn leefomgeving.

5. Archieven

Doel:

De archieven van de provincie Utrecht worden professioneel beheerd en zowel fysiek als digitaal ontsloten voor het publiek.

Inspanningen:

- De provincie geeft vorm en inhoud aan de nieuwe wettelijke verantwoordelijkheid voor de eigen provinciale archieven;

- De provincie voert een verkenning uit naar mogelijke beleidsinspanningen gericht op versterking van alle Utrechtse archiefdiensten.

Effecten en resultaten:

- In 2013 is een verkenning afgerond naar de gevolgen van de wijzigingen van de Archiefwet en doen wij een voorstel aan Provinciale Staten over hoe wij onze verantwoordelijkheid willen invullen;
- In 2013 is een besluit genomen over de benoeming van een provinciearchivaris;
- In 2013 is de provinciale archiefbewaarpplaats aangewezen en is bepaald hoe de provincie zich tot deze instelling verhoudt;
- In 2013 is het provinciaal beleid ten aanzien van de andere Utrechtse archiefinstellingen vastgesteld.

Context:

Archieven fungeren als grondstof voor steeds nieuwe geschiedverhalen en als brandstof voor actueel debat. Archieven vormen de authentieke neerslag van wat mensen en organisaties doen. Ze zijn daarom onmisbaar om het verleden te kunnen begrijpen. De verantwoordelijkheid van de provincies voor hun eigen archieven hield tot dusver op zodra deze (20 jaar na ontstaan) toe waren aan overbrenging naar een openbare archiefbewaarpplaats. Het Rijk bood sinds jaar en dag in de rijksarchiefbewaarpplaatsen en onder beheer van de rijksarchivaris in de provincie onderdak aan de historische archieven van de provincies. Het rijk droeg daarvoor ook de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid. Aan die situatie komt een eind: in 2012 zorgt een wijziging in de Archiefwet ervoor dat de provincie zelf een provinciearchivaris kan aanstellen en een archiefbewaarpplaats moet aanwijzen.

Voor ons is voortzetting van de samenwerking met Het Utrechts Archief – de huidige bewaarplaats – het uitgangspunt. Daarop vooruitlopend gaan wij met ingang van 2012 een bekostigingsrelatie aan met deze instelling. Nadat de wetwijziging definitief is doorgevoerd, zullen wij aan Provinciale Staten een voorstel voorleggen hoe wij deze relatie definitief willen vormgeven. De belangrijkste keuze is of wij een beleidsrijke relatie willen aangaan

met Het Utrechts Archief door deel te nemen in de Gemeenschappelijke Regeling met het Rijk en de gemeente Utrecht.

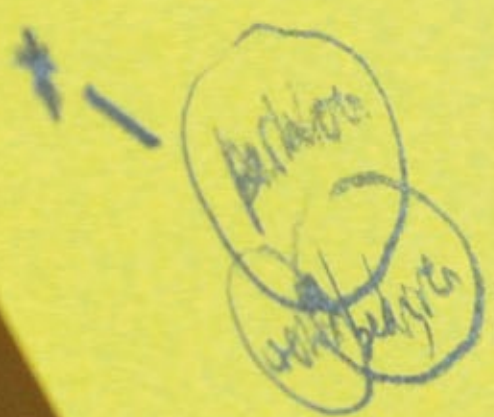
Ook ons beleid gericht op de overige archiefinstellingen in de provincie zullen wij opnieuw bepalen.

Het rijk publiceerde in 2011 zijn Archiefvisie met beleidslijnen voor de komende jaren. Het rijk kiest als speerpunten duurzaam beheer, toegankelijkheid, openbaarheid, collectievorming en versterking van het archiefbestel. Op basis daarvan zijn alle overheidslagen momenteel betrokken bij het opstellen van een convenant archieven en een innovatieagenda. De uitkomst daarvan zullen wij verwerken in ons voorstel voor een nieuw archiefbeleid.

In de afgelopen jaren hebben de archiefinstellingen in de provincie een grote slag gemaakt wat betreft schaalvergroting en samenwerking in de erfgoedsector. Verdere professionalisering en schaalvergroting is nodig om de vaak kleine archiefinstellingen beter toe te rusten voor de eisen en de kansen van de digitale tijd. Archiefdiensten zullen zich meer en meer gaan focussen op digitalisering. Het publieksbereik wordt aanzienlijk vergroot door het gezamenlijk digitaal beschikbaar stellen van veel geraadpleegde documenten als doop-, trouw-, en begraafregisters.

hoe kan
'p persoonlijk niveau

toegang
aan kennis
geluk

instellen
van-voor

faciliteren
shakkerend

AMBITIE III: CULTUUR VERSTERKT

Wij willen de culturele sector professioneel en bedrijfsmatig verstevigen en daartoe het maatschappelijk draagvlak vergroten.

De veranderingen in de maatschappij vragen van de provincie en de culturele sector fundamentele bezinning op verantwoordelijkheden, kerntaken, organisatie, financiering en draagvlak. De provincie heeft een rol in het begeleiden van en sturen op de transitie die de culturele sector als geheel en de instellingen afzonderlijk moeten maken. Daarom lopen ondernemerschap, verantwoordelijkheid en eigenaarschap als een rode draad door de hele cultuurnota heen. Cultuur versterkt.

De provincie zal het maatschappelijk draagvlak voor en het verdienend vermogen van de sector helpen versterken voor een gezonde en toekomstbestendige culturele sector. De provincie gaat werken met innovatieve instrumenten naast of in plaats van subsidies. En we gaan, wanneer en waar dat maar kan, als provincie zelf de waarde van cultuur en van onze culturele instellingen en voorzieningen benutten, uitdragen en profileren.

Daarbij moeten we ook steeds onze eigen rol en werkwijze in ogenschouw nemen. We bewaken zorgvuldig de grenzen van onze taken en verantwoordelijkheden. Instellingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen functioneren en taakuitvoering. De provincie regisseert en verbindt daar waar we denken dat er een geheel is dat meer kan zijn dan de som der delen, waar sprake is van een bovenlokale impact en waar een breed publiek wordt aangesproken.

In de erfgoedsector en de bibliotheeksector, waar we grotere verantwoordelijkheden hebben dan elders, nemen we zelf het voortouw. Intensieve sectorale en intersectorale samenwerking moeten daar zorgen voor efficiency- en kwaliteitswinst. We zullen eigenaren en gemeenschappen aanspreken op hun belang en hun verantwoordelijkheid met betrekking tot behoud en beheer van erfgoed.

1. Cultuur en ondernemerschap

Doel:

De provincie Utrecht heeft een stevige culturele infrastructuur, waarin ondernemende culturele instellingen kunnen rekenen op maatschappelijk draagvlak en zorgen voor een veelzijdig cultuur-aanbod.

Inspanningen:

- De provincie ontwikkelt een programma om een impuls te geven aan het ondernemerschap van cultuurproducenten en erfgoedeigenaren;
- De provincie onderzoekt de behoefte aan verbetering van bedrijfsvoering, marketing en financieringsvormen in de culturele sector en bepaalt op basis daarvan haar rol;
- De provincie stuurt op versterking van de kerntaken van de provincie met behulp van het culturele domein;

- De provincie onderzoekt door middel van enkele pilotprojecten nieuwe financieringsvormen voor cultureel erfgoed;
- De provincie promoot cultuur door het te benutten en in te zetten bij provinciale bijeenkomsten en andere activiteiten;
- De provincie zet in op een zakelijker verhouding met de structureel gesubsidieerde instellingen en past de financieringssysteem daar op aan.

Effecten en resultaten:

- In 2015 zijn de professionele culturele instellingen in de provincie financieel solide;
- De eigen inkomsten van gesubsidieerde instellingen zijn in 2015 gestegen ten opzichte van 2012;
- Het culturele aanbod in de provincie is in 2015 nog steeds divers en van goede kwaliteit;
- In 2015 is het beheer en de exploitatie van buitenplaatsen geprofessionaliseerd;
- De inwoners van Utrecht dragen in 2015 25% meer bij aan cultuur (financieel en/of anderszins, bijvoorbeeld in de vorm van vrijwillige inzet) dan in 2011³;
- Utrechtse bedrijven tonen zich mede verantwoordelijk voor een sterke culturele sector en doneren aan of investeren in cultuur;
- Er zijn meer mogelijkheden voor markt en maatschappij om te investeren in de sector (innovatieve financieringsvormen);
- Er is een meerjarige subsidiecyclus voor de structureel gesubsidieerde instellingen.

Context:

In het huidige economische en politieke klimaat moet de verhouding tussen overheidsfinanciering en private financiering van cultuur beter in balans komen. Ondernemend zijn wordt daarom in de culturele sector steeds belangrijker. De provincie biedt de helpende hand bij het versterken van cultureel ondernemerschap en draagt zo bij aan vernieuwing en versterking van de culturele sector. Cultureel ondernemerschap gaat om het creëren van een stevig maatschappelijk en economisch draagvlak. Bijvoorbeeld door het vinden van innovatieve financieringsvormen, het creëren van een 'band met de klant', het voeren van een doordacht vrijwilligersbeleid en het gezond maken en houden van de bedrijfsvoering.

Een programma is niet de enige route waarlangs we het ondernemerschap versterken. Aandacht voor draagvlak is een wezenlijk aspect van alle

beleidslijnen in deze cultuurnota en bepaalt ook onze relatie met culturele instellingen en onze eigen manier van werken. Voortdurend zullen we daarbij sturen op de bijdrage van het culturele domein aan de kerntaken van de provincie en vice versa. Dat kan op uiteenlopende manieren: door het economische effect van de festivals die wij ondersteunen, het overdragen van kennis over ruimtelijke kwaliteit, het versterken van toerisme door het beleefbaar maken van erfgoed en door het bijdragen aan een topregio met de invulling van Utrecht Culturele Hoofdstad 2018. Zelf kunnen we de culturele sector helpen door onze congressen en feestelijke bijeenkomsten te laten plaatsvinden in culturele instellingen en te laten omlijsten door optredens; door een act of een gezelschap mee te nemen op handelsmissie en door onze bezoekers kennis te laten maken met ons erfgoed of onze festivals.

³ 'Geven in Nederland', tweejaarlijks onderzoek Vrije Universiteit, 2011

Wij willen door middel van een aantal pilot-projecten nieuwe financieringsvormen voor cultureel erfgoed onderzoeken. Om te beginnen kijken we naar mogelijkheden voor nieuwe business-modellen voor buitenplaatsen.

Wij zullen goede ideeën aan de praktijk toetsen en bij succes ten voorbeeld stellen aan anderen (zie Uitvoeringsagenda Historische Buitenplaatsen provincie Utrecht 2012-2015). Ook voor de gebiedsprojecten Nieuwe Hollandse Water-linie en Grebbelinie is het creëren van 'eigenaarschap' en ondernemerschap komende jaren een belangrijke prioriteit. We willen stimuleren dat gevoeld 'eigenaarschap' zich ook daadwerkelijk vertaalt in financiële bijdragen. Ten slotte willen we experimenteren met 'crowdfunding', om te beginnen voor een visualisatieproject langs de historische buitenplaatszone de Amersfoortseweg (De Wegh der Wegen).

De provincie vraagt van alle structureel gesubsidieerde instellingen een meerjarig beleidsplan. Op basis daarvan leggen wij de inhoudelijke en financiële afspraken voor de betreffende periode vast. In de subsidieverantwoording van instellingen leggen wij de nadruk op de kwaliteit van het resultaat en de klanttevredenheid. Maatschappelijke effectmeting, waarmee we in 2009

en 2010 hebben geëxperimenteerd, wordt deze periode een regulier onderdeel van de subsidiecyclus. Zo krijgen we het multipliereffect van provinciale subsidies beter in beeld. Ook verwachten wij daarmee betere informatie ten behoeve van de provinciale beleidsontwikkeling te krijgen. Met alle instellingen afzonderlijk maken we een afspraak over een eigen inkomstennorm. Vrijwel alle structureel gesubsidieerde instellingen krijgen te maken met een efficiëncykorting van 15% op hun exploitatiesubsidie en verliezen in voorkomende gevallen ook incidentele subsidies. De financiering moet voldoen aan de voorwaarden die de EU stelt aan een Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB). We willen Landschap Erfgoed Utrecht, de Monumentenwacht, Het Utrechts Landschap, Stichting De Utrechtse Molens en het Bibliotheek Service Centrum aanwijzen als DAEB. RTV Utrecht heeft deze status al.

Ten slotte moeten we zelf ook een omslag maken in werken en denken. Als we de cultuursector willen helpen in zijn transitie, moeten we de culturele instellingen anders benaderen dan we voorheen deden. Dat vergt wat van de attitude, kennis en vaardigheden van onze medewerkers en markeert de veranderende rol van de provincie.

2. Versterking erfgoedsector

Doel:

De ondersteunende instellingen voor erfgoed dragen optimaal bij aan de effectiviteit en de efficiëntie van de erfgoedsector en aan de uitvoering van de beleidsprioriteiten van de provincie.

Inspanningen:

- De provincie ondersteunt erfgoedbeheerders bij de zorg voor het erfgoed via Landschap Erfgoed Utrecht, de Monumentenwacht Utrecht, het Steunpunt Archeologie en Monumenten Utrecht en het Restauratie Opleidingsproject;
- De provincie stimuleert en faciliteert kennisontwikkeling en –uitwisseling over ruimtelijk erfgoedbeleid;

- De provincie zet de ondersteunende infrastructuur voor erfgoed in voor het realiseren van de eigen beleidsprioriteiten.

Effecten en resultaten:

- Het gevoel van 'eigenaarschap' van erfgoed in de samenleving is versterkt en heeft zich vertaald in meer en/of hogere actieve en financiële bijdragen;
- De professionele netwerken en de deskundigheid van erfgoedwerkers zijn versterkt, onder andere dankzij het nieuwe Platform Utrechtse Buitenplaatsen;
- Erfgoedinstellingen en -eigenaren werken samen in projecten voor (digitaal) publieksbereik;
- Betrokken partijen bereiken vroegtijdig afstemming over cultuurhistorische waarden en over de manier waarop die verwerkt worden in ruimtelijke plannen;
- Gemeenten zijn professioneel voldoende toegerust om de modernisering van de monumentenzorg te verwerken in hun beleid;
- Bij de Monumentenwacht aangesloten eigenaren van monumenten voorkomen kostbare restauraties door tijdig te investeren in het onderhoud van hun pand.

Context:

De provincies zijn op basis van afspraken met de rijksoverheid en gemeenten verantwoordelijk voor instandhouding van een ondersteunende infrastructuur voor erfgoed. Het gaat om de Monumentenwacht Utrecht, het Steunpunt Archeologie en Monumenten Utrecht en het Restauratie Opleidingsproject. Daarnaast subsidiëren wij op basis van autonoom beleid Landschap Erfgoed Utrecht. Met de instandhouding van een ondersteunende infrastructuur voor erfgoed levert de provincie een belangrijke bijdrage aan de versterking van deze sector. De organisaties delen hun grote kennis en expertise met het werkveld en voeren projecten en collectieve taken uit die de krachten van

afzonderlijke instellingen, gemeenten en/of burgers te boven gaan.

De provincie wil de werkzaamheden van de ondersteunende instellingen voor erfgoed laten aansluiten bij provinciale beleidsprioriteiten; ze functioneren immers ook als uitvoeringsorganisaties van provinciaal beleid. Het stimuleren van ondernemerschap en verantwoordelijkheid voor erfgoed in de samenleving ('eigenaarschap') is voor de komende periode een belangrijke doelstelling. Daarin zullen de erfgoedondersteunende instellingen ook het goede voorbeeld moeten geven, bijvoorbeeld door onderling waar mogelijk samen te werken.

Landschap Erfgoed Utrecht

Landschap Erfgoed Utrecht ondersteunt instellingen op het gebied van cultureel erfgoed en landschap, zowel op het gebied van behoud en beheer als publieksbereik en educatie. Daarmee levert Landschap Erfgoed Utrecht een belangrijke bijdrage aan de verwezenlijking van onze ambities. Landschap Erfgoed Utrecht zal de komende periode het accent leggen op het stimuleren van 'eigenaarschap' van landschap en erfgoed (onder andere door een stevige inzet op vrijwilligerswerk en de ondersteuning daarvan) en het ondersteunen van relevante professionele netwerken (scholen, boerderij- en landgoedeigenaren, amateurarcheologen, musea, historische verenigingen, etc.). Ook ondersteunt Landschap Erfgoed Utrecht het op ons initiatief opgerichte Platform Utrechtse Buitenplaatsen, waar kennisuitwisseling plaatsvindt en gezamenlijke activiteiten worden voorbereid.

Al is Landschap Erfgoed Utrecht in 2011 fors ingekrompen, het is nog steeds de enige erfgoedorganisatie in de provincie met voldoende massa om grootschalig gezamenlijk publieksbereik te organiseren. Daarin hebben zij een belangrijke taak. Die loont met name als het gaat om het aanjagen, ondersteunen, afstemmen en coördineren van projecten op het gebied van (digitale) toegankelijkheid van erfgoed en de ontwikkeling van mobiele applicaties. Op dat gebied gebeurt zoveel, dat overlap en wildgroei dreigt. Landschap Erfgoed Utrecht kan hier zorgen voor deskundigheidsbevordering en efficiënte en effectieve inzet van mensen en middelen.

Wij vinden het van belang dat Landschap Erfgoed Utrecht in de door ons gesubsidieerde advisering en ondersteuning voor het onderdeel erfgoed het accent verlegt van sectorale ondersteuning naar de ondersteuning van netwerken en samenwerkingsverbanden, bij voorkeur gekoppeld aan de speerpunten van het provinciale erfgoedbeleid en gericht op de (digitale) toegankelijkheid van erfgoed. Landschap Erfgoed Utrecht heeft deze accentverschuivingen al in het beleidsplan 2012-2015 opgenomen. Wij beperken de adviesfunctie die Landschap Erfgoed Utrecht vervult in het kader van onze exploitatiesubsidie. Eén-op-één-advisering geeft Landschap Erfgoed Utrecht alleen nog als dat aansluit bij het provinciale beleidsprogramma of als de opdrachtgever daarvoor een marktconform tarief betaalt. Collectieve ondersteuning door middel van cursusaanbod, netwerkbijeenkomsten en een helpdesk met doorverwijsfunctie blijft openstaan voor alle doelgroepen van Landschap Erfgoed Utrecht. Wij stimuleren dat Landschap Erfgoed Utrecht meer eigen inkomsten genereert uit betaalde opdrachten en/of giften. Landschap Erfgoed Utrecht profileert zich al als 'maatschappelijk ondernemer' en die ambitie ondersteunen wij van harte.

CULTUUR GEEFT

Maarten is bestuurslid van de historische vereniging in een van de Vechtgemeenten. Samen met professionals en vrijwilligers van allerlei instellingen en verenigingen heeft hij de laatste jaren gewerkt aan Het Vechtsnoer: de benadering van de Vechtstreek als een museum zonder muren. De mensen van Landschap Erfgoed Utrecht zijn er in geslaagd om iedereen buiten de kaders van de eigen belangen te laten denken. Ze hebben de discussie gevoed, mensen geprikkeld en bruggen gebouwd. Alle betrokkenen werken nu goed samen op basis van gedeelde ambities. Maarten heeft Landschap Erfgoed Utrecht ontdekt.

Steunpunt Archeologie en Monumenten Utrecht

Het Steunpunt ondersteunt gemeenten op het gebied van monumenten en archeologie, brengt actuele ontwikkelingen onder de aandacht en behandelt overkoepelende kwesties die van belang zijn voor een goede (archeologische) monumentenzorg, zoals beheer en handhaving. Het speelt een belangrijke rol bij de implementatie van de landelijke modernisering van de monumentenzorg. Het steunpunt organiseert bijvoorbeeld het ruimtelijk planoverleg met gemeenten over inbedding van cultuurhistorische waarden in ruimtelijke plannen. De provincie zet het Steunpunt ook in als instrument om het provinciaal ruimtelijk erfgoedbeleid, zoals verankerd in de PRS, uit te dragen naar gemeenten. Het Steunpunt moet in plaats van één-op-één-advisering steeds meer netwerkondersteuning bieden, onder andere via de recent opgerichte 'internet community' van Utrechtse gemeentelijke erfgoedambtenaren.

In het kader van de doorgevoerde bezuiniging op de exploitatiesubsidie en de landelijke evaluatie van de steunpunten in 2012 (door IPO en rijk) zullen we met Landschap Erfgoed Utrecht en Welstand en Monumenten Midden Nederland nieuwe afspraken maken over het optimale organisatie- en financieringsmodel van het Steunpunt.

Monumentenwacht Utrecht

Monumentenwacht Utrecht (MWU) voert onafhankelijke inspecties uit van monumentale panden met de bedoeling verval van monumenten te voorkomen. Daarbij wordt uitgegaan van sober en doelmatig onderhoud met behoud van de oorspronkelijke bouwmaterialen. Van deze inspecties gaat een preventieve werking uit. Daardoor wordt de restauratiecyclus verlengd en is veel kostenbesparing mogelijk. Vanwege de recente bezuiniging op MWU zal het provinciale beleid zich de komende jaren op de eerste plaats richten op het behoud van het gesubsidieerde uurtarief voor eigenaren van rijksbeschermden monumenten. Samen met MWU zullen wij onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor cofinanciering van de subsidie van het uurtarief voor de eigenaren van overige monumentale objecten. MWU is recentelijk gestart met meer maatwerk per te inspecteren categorie, door een hogere inspectiefrequentie te hanteren bij complexe gebouwen als kerken en een lagere frequentie bij woonhuizen. Wij stimuleren MWU om daarmee door te gaan en geven hen vier jaar de tijd om deze aanpak te verfijnen en verder door te voeren.

Restauratie Opleidingsproject

Het Restauratie Opleidingsproject (ROP) is een gezamenlijk project van het rijk, provincies en het Opleidings- en Ontwikkelfonds voor de bouwnijverheid om leerlingen een plek te geven bij restauraties van monumenten. Het rijk beslist voor 1 januari 2014 of de subsidie vanaf dat jaar wordt voortgezet. Op basis daarvan zullen wij in overweging nemen of ook wij de subsidie aan het ROP vanaf 2014 continueren. Vooralsnog hebben wij alleen voor 2012 en 2013 middelen voor het ROP begroot.

3. Archeologie

Doel:

De randvoorwaarden voor adequaat beheer en goede toegankelijkheid van archeologische vondsten en vindplaatsen zijn vervuld.

Inspanningen:

- De provincie zet zich in voor aanpak van monitoring en beheer van belangrijke archeologische vindplaatsen samen met andere publieke en private partijen;
- De provincie stelt een provinciale onderzoeksagenda op en stimuleert de uitvoering daarvan;
- De provincie zorgt voor voldoende capaciteit voor de opslag van archeologische vondsten.

Effecten en resultaten:

- De staat van behoud van belangrijke archeologische vindplaatsen is bekend en de sites worden adequaat beheerd;
- Beleid- en beheertaken van de provincie worden adequaat ondersteund door gericht archeologisch onderzoek;
- Er ligt een verkenning naar de omgang met het ruimtegebrek van het provinciaal archeologisch depot na 2018.

Context:

De provincie Utrecht is rijk aan archeologisch waardevolle vindplaatsen en vondstcomplexen. De provincie wil bijdragen aan het behoud en de toegankelijkheid van deze archeologische waarden en doet dat met name door te zorgen dat de randvoorwaarden daarvoor vervuld zijn.

In naleving van het Verdrag van Malta streven we naar het behoud van archeologische waarden in de bodem (in situ). Dit vergt meer dan het simpelweg in de bodem te laten zitten van archeologische resten. Het tegengaan van de schadelijke effecten van bodemdegradatie en wisselende grondwaterstanden vraagt soms een actievere beheerhouding. Daarom is het van belang om voor terreinen met bekende archeologische waarden de staat van de waarden te monitoren en het beheer goed te regelen. De provincie wil ervoor zorgen dat dit duurzaam wordt opgepakt door publieke en private partijen en terreineigenaren. Daarbij werkt zij samen met Landschap Erfgoed Utrecht, het Steunpunt Archeologie en Monumenten Utrecht en de Archeologische Monumentenwacht. De prioriteit vanuit de provincie ligt bij archeologische vindplaatsen binnen de Limes, Utrechtse Heuvelrug en Dorestad.

Bij behoud 'ex situ' van archeologische waarden worden de documentatie en vondsten aan een archeologisch depot overgedragen. De provincie heeft de wettelijke taak om een archeologisch

depot in stand te houden waar vondsten worden opgeslagen met het oog op behoud, onderzoek en toegankelijkheid. Deze faciliteit staat ten dienste van de archeologische sector en is gericht op het behoud van ons archeologisch erfgoed voor toekomstige generaties. Daarom zien we de vondsten ook graag tentoongesteld en digitaal gepresenteerd, waarbij we samenwerking zoeken met musea en andere partijen.

Naar verwachting is het depot rond 2018 vol. Daarom verkennen we welke oplossingen er mogelijk zijn voor dit aanstaande ruimteprobleem. De provincie kan naast het provinciaal depot gemeentelijke depots aanwijzen voor het behoud en beheer van archeologische vondsten en de bijbehorende documentatie. Utrecht en Amersfoort beschikken over gemeentelijke depots. De provincie zal naast de bestaande depots geen nieuwe depots aanwijzen, om versnippering te voorkomen.

Onderzoek is van belang om vondsten betekenis te geven en om richting te geven aan beheer en behoud. Daarom inventariseren we welke vondstcomplexen nog nader onderzoek behoeven. Het gaat daarbij met name om materiaal dat voor 2007 is opgegraven. Deze 'werkvoorraad' wordt onder de aandacht gebracht van wetenschappers om hen te interesseren voor uitwerkingprojecten. In uitzonderlijke gevallen willen we archeologisch onderzoek dat buiten de

reguliere archeologische monumentenzorgcyclus valt stimuleren en ondersteunen. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met universiteiten en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Er wordt geen aparte subsidieregeling voor opgezet, aangezien er

een beperkt budget beschikbaar is. Ook hier ligt de prioriteit bij de Limes, Utrechtse Heuvelrug en Dorestad. Om de richting van onderzoek beter te kunnen bepalen, stelt de provincie een provinciale onderzoeksagenda op.

4. Bibliotheken

Doel:

Er is een toekomstbestendige, toegankelijke en innovatieve bibliotheekvoorziening die doelmatig en slagvaardig werkt en de burger optimaal bereikt.

Inspanningen:

- De provincie faciliteert en stimuleert bibliotheekinnovatie en de inhoudelijke versterking van het provinciale bibliotheekstelsel in samenspraak met gemeenten en het rijk;
- De provincie faciliteert en stimuleert de samenwerkende Utrechtse bibliotheken (SUB) en het Bibliotheek Service Centrum (BiSC) om hun samenwerking duurzaam te verstevigen en ondersteunt daarmee de effectiviteit en de efficiëntie van (het netwerk van) de openbare bibliotheken in de provincie;
- De provincie stimuleert verbindingen tussen het bibliotheekbeleid en andere domeinen zodat de maatschappelijke functies van de bibliotheek optimaal tot hun recht komen;
- De provincie implementeert de nieuwe Bibliotheekwet, die in de loop van 2013 wordt ingevoerd.

Effecten en resultaten:

- Het bibliotheekstelsel in de provincie Utrecht is in 2015 efficiënter en effectiever in de samenwerking;
- Het bibliotheekstelsel in de provincie Utrecht innoveert door in te spelen op en gebruik te maken van zowel (inter)nationale ontwikkelingen als lokale en regionale initiatieven;
- SUB en BiSC geven adequaat uitvoering aan de collectieve provinciale taken (ICT, transport, collectiebeleid, marketing, HRM-beleid, kwaliteitsbeleid, ontwikkeling digitale bibliotheek en mediawijdsheid);
- De samenwerkende Utrechtse regiobibliotheken handhaven één tarief, werken met één bibliotheekpas en stellen uniforme gebruikersvoorwaarden.

Context:

De bibliotheken vormen een laagdrempelige basisvoorziening die, zeker in de kleine kernen, een belangrijke sociaal-culturele functie vervult. Het bibliotheekwerk is bovendien cruciaal voor geletterdheid, informatievaardigheid en mediawijdsheid voor iedereen van jong tot oud.

Daarnaast is de bibliotheek een ideaal instrument voor informatieverstrekking voor andere domeinen. Zo werken de bibliotheken samen met culturele instellingen en de regionale omroep aan de informatievoorziening over het culturele aanbod. Als doorgaans grootste

speler in het sociaal-culturele veld van de kleinere gemeenten is de bibliotheek bovendien vaak een belangrijke pijler onder voorzieningen als de cultuurhuizen.

Het belang van al deze functies overstijgt het culturele: ook voor de kenniseconomie en voor het maatschappelijk functioneren van burgers is de bibliotheek van onschatbare waarde. Daarom maakt de provincie werk van bibliotheekbeleid en met name van de regionale en provinciale structuren die nodig zijn om de lokale vestigingen effectief en efficiënt te laten functioneren. Zoals samenwerking tussen bibliotheken en onderwijsinstellingen. Ook samenwerking met erfgoedinstellingen biedt kansen voor brede digitale ontsluiting van historische bronnen en informatie. Daarbij jagen wij vernieuwing en ondernemerschap aan en stimuleren wij verdere uitwerking van een model voor verstevigde samenwerking. Hiervoor passen we de financieringsstructuur aan. We zoeken op dit gebied ook de samenwerking met de gemeen-

ten. Op die manier geven wij invulling aan de verantwoordelijkheid die de Wet op het specifiek cultuurbeleid de provincie geeft voor netwerkvorming en het leenverkeer tussen bibliotheken.

Het Charter Bibliotheekvernieuwing geeft de provincie ook medebewindstaken op het gebied van kwaliteitsbeleid, collectiebeleid, marketingbeleid, HRM-beleid en de digitale bibliotheek. Het Bibliotheek Service Centrum (BiSC) en de Samenwerkende Utrechtse Bibliotheken (SUB) geven uitvoering aan deze taken en worden daarvoor gefinancierd door de provincie.

De Bibliotheekwet-in-voering zal de huidige wettelijke kaders en een deel van de afspraken uit het Charter naar verwachting bestendigen. De ontwikkeling naar een steeds intensievere backoffice-samenwerking op provinciaal niveau wordt daarmee doorgezet. Dat is nodig om de bibliotheek in staat te stellen om al zijn functies op een goede manier te blijven vervullen.

CULTUUR GEEFT

Bepak en bezakt zit Samira in de bus van Rhenen naar Zeist. Lekker een weekeindje logeren bij haar oom en tante. Ze moet wel zorgen dat ze wat aan haar huiswerk doet. Opeens slaat de schrik haar om het hart. Ze is het boek voor haar boekverslag vergeten. Dat zou ze dit weekeinde lezen. Dan zakt ze weer achterover in haar stoel. Stom, ze kan natuurlijk een boek lenen bij de bieb in Zeist. Dat brengt ze dan volgende week gewoon weer terug in Rhenen. Als ze dat op woensdagmiddag doet, ziet ze ook gelijk haar oude vriendinnen van de basisschool weer eens. In de bieb kom je iedereen tegen. Samira heeft de bibliotheek ontdekt.

FINANCIËN

Overzicht beschikbare budgetten 2012-2015

Ambitie I: CULTUUR verrijkt	2012	2013	2014	2015
Ruimtelijk erfgoed	387.000	270.000	270.000	270.000
Gebiedsontwikkeling⁴	300.000	300.000	0	0
Monumentenzorg				
Fonds Erfgoedparels ⁵	2.230.000	2.227.000	2.227.000	2.227.000
Erfgoedmonitor	100.000	100.000	100.000	100.000
Iconen van Utrechts erfgoed				
Pyramide van Austerlitz	70.000	35.000	35.000	35.000
Kasteel Amerongen	102.000	102.000	102.000	102.000
Slot Zuylen	122.000	112.000	112.000	112.000
Het Utrechts Landschap ⁶	394.000	118.000	118.000	118.000
De Utrechtse Molens	85.000	280.000	280.000	280.000
Erfgoedalliantie	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal ambitie I	3.840.000	3.594.000	3.294.000	3.294.000

Ambitie II: CULTUUR verbindt	2012	2013	2014	2015
Cultuureducatie				
Kunst Centraal	2.070.000 ⁷	1.350.000	1.350.000	1.350.000
Landschap Erfgoed Utrecht	256.000	150.000	150.000	150.000
Transitiekosten		105.000	53.000	
Publieksbereik cultureel erfgoed	490.000 ⁸	297.000	227.000	227.000
Culturele evenementen: festivals en Vrede van Utrecht				
Festivals ⁹	-	750.000	750.000	750.000
Vrede van Utrecht	1.500.000	1.500.000	0	0
Regionale omroep				
RTV Utrecht	9.312.000 ¹⁰	8.557.000	8.557.000	8.557.000
Provinciaal archief				
Het Utrechts Archief	662.000	662.000	662.000	662.000
Archiefbeleid ¹¹	31.000	31.000	31.000	31.000
Totaal ambitie II	14.321.000	13.402.000	11.780.000	11.727.000

Ambitie III: CULTUUR verandert	2012	2013	2014	2015
Cultuur en ondernemerschap				
Programma	214.000	669.000	351.000	0
Versterking erfgoedsector				
Landschap Erfgoed Utrecht	860.000	860.000	860.000	860.000
Monumentenwacht	715.000	626.000	626.000	626.000
Restauratie Opleidingsproject	21.000	21.000	0	0
Steunpunt Archeologie en Monumentenzorg Utrecht	183.000	136.000	136.000	136.000
Archeologie	185.000	185.000	185.000	185.000
Bibliotheken				
Bibliotheek Service Centrum/ Samenwerkende Utrechtse Bibliotheken	2.373.000 ¹²	2.152.000	1.992.000	1.992.000
Innovatieve projecten	-	-	160.000	160.000
Totaal ambitie III	4.551.000	4.649.000	4.310.000	3.959.000
Totaal cultuurnota	22.712.000	21.645.000	19.384.000	18.980.000

De budgetten zijn in 2012 vaak hoger dan de jaren daarna omdat dit jaar nog valt onder vorige cultuurnotaperiode waarin extra coalitiemiddelen beschikbaar waren voor cultuur. 2012 is ook het laatste jaar van uitvoering van de cultuurnota 'Cultuur is Kracht 2009-2012'. In dit kader zetten wij nog budgetten in voor:

- Programma Cultuurparticipatie
- Eenmalige bijzondere projecten
- Kansenbudget Jonge Makers
- ZIMIHC, CBK en Kunstuitleen
- Convenantsinstellingen
- Podia
- 25-centregeling bibliotheken

Deze budgetten zijn bestemd en zijn niet meer flexibel inzetbaar.

⁴ Het budget voor gebiedsontwikkeling cultuurhistorie is ondergebracht in andere programma's en ontbreekt daarom in deze begroting. Het opgevoerde budget 2012/2013 betreft een extra bijdrage uit de cultuurbegroting voor Castellum Fectio.

⁵ Dit budget is inclusief het in 2012 gedecentraliseerde rijksbudget van jaarlijks € 1.527.000.

⁶ Het budget voor HUL en SDUM wordt vanaf 2013 verlaagd en anders verdeeld over beide instellingen.

⁷ Voor Kunst Centraal was 1.645.000 beschikbaar voor 2012. Zij hebben daartegen bezwaar ingediend, vanwege de korte beslistermijn, en krijgen er eenmalig 425.000 bij.

⁸ Het budget voor publieksbereik cultureel erfgoed is hoger in 2012 in verband met extra investeringen in het Jaar van de Historische Buitenplaats en aflopende verplichtingen uit het museumprogramma 'Van Collectie naar Connectie'.

⁹ Voor de uitvoering van het festivalbeleid is budget beschikbaar tot en met 2016.

¹⁰ De bezuiniging gaat voor RTV Utrecht in vanaf de tweede helft van 2012.

¹¹ Binnen de begroting CdK is beperkt budget beschikbaar voor het archiefbeleid. In onze archiefvisie zullen wij daarop terugkomen.

¹² BISC heeft bezwaar gemaakt tegen de bezuiniging en behouden in 2012 de subsidie die ze in 2011 kregen. De bezuiniging gaat per 2013 in.

Provincie Utrecht, juli 2012
Postbus 80300
3508 TH Utrecht
T 030 258 9111

www.provincie-utrecht.nl

[MMC 15253]